

Szakdolgozat

Horváth Natália
óvodapedagógus BA szak

Kaposvár
2023

**Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem Kaposvári
Campus Óvodapedagógus BA Szak**

**Őszi magyar néphagyományok éltetése egy zalaegerszegi
hagyományőrző óvodában, betekintés a zalai
gyermekjátékokba**

Belső konzulens: Nagyné Dr. Árgány Brigitta
egyetemi adjunktus

Készítette: **Horváth Natália**
IIPKSB
levelező

Intézet: Neveléstudományi Intézet

Tanszék: Szakdidaktikai Tanszék

Kaposvár

2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	5
1.1. A témaválasztás indoklása.....	5
2. Elméleti háttér.....	7
2.1. A néphagyományok éltetése.....	7
2.1.1. Alapfogalmak.....	7
2.1.2. Népi mondókák, és énekes gyermekjátékok fogalmi megközelítése.....	9
2.1.3. Néphagyomány megjelenése az ONOAP-ban.....	11
2.1.4. A Kodály koncepció és a néphagyomány.....	11
2.2. Őszi ünnepkör az óvodában.....	12
2.2.1. Kisasszony napja.....	13
2.2.2. Szent Mihály napja.....	13
2.2.3. Szüret.....	15
2.2.4. Orsolya napja.....	16
2.2.5. János napja.....	17
2.2.6. Szent Márton napja.....	18
2.2.7. Erzsébet napja.....	19
2.2.8. András napja.....	20
2.3. Zalai népi dalos gyermekjátékok.....	20
2.3.1. Tárgykészítő játék.....	21
2.3.2. Eszközzel való játék.....	21
2.3.3. Mozgással kísért játékok.....	22
2.3.4. Fogócska.....	23
2.3.5. Mondókák.....	24
3. Saját vizsgálat.....	26
3.1. A vizsgálatba bevontak köre.....	26
3.2. Kutatási módszerek, eszközök, cél és vizsgálati kérdések.....	26
3.3. Néphagyomány ápolása az óvodánkban című helyi gyűjtemény bemutatása és elemzése.....	28
3.4. Az interjúk bemutatása.....	31

3.5.	Eredmények összegzése.....	36
4.	Összefoglalás.....	39
5.	Irodalomjegyzék	41
6.	Mellékletek.....	43

1. Bevezetés és célkitűzések

1.1. A témaválasztás indoklása

A néphagyományok gyermekkorom óta vonzanak. A szüleim, amikor tehették népi játszóházba vittek, ahol rengeteg hagyományos népi játékot játszottunk. Az iskolában ének tagozatos voltam, ahol lenyűgözött a népdalok éneklése. A későbbiek során néhány évig néptáncoltam, ami mindig nagy élményt nyújtott és megismerkedhettem számos magyar tájegység hagyományaival. Mivel nekem fontos a néphagyományok ápolása, amely végig kísért az eddigi életemet, úgy gondolom, hogy fontos ezt tovább adni a következő generációknak is.

Már óvodás korban érdemes bevezetni a gyermekeket nemzeti hagyományaink ápolásába. Szerintem ez érdekes számukra, hiszen élményt nyújt. Minden ünnepet meg lehet közelíteni az óvodában a néphagyomány oldaláról és ebben a korban is tudunk már magyarázatot adni mellé, hogy miért ünnepeljük ezeket az ünnepeket, de leginkább éneklünk, táncolunk és népi játékokat játszunk. Ezeken keresztül a gyermek élményszerűen ismeri meg a magyar hagyományokat. Úgy gondolom ezzel nem csak ismereteket adunk át, hanem örömet és pozitív élményeket is nyújtunk a gyermekeknek.

A szakdolgozatom által bemutatom a néphagyományok jelentőségét az óvodában, az őszi ünnepkört, ami igazán közel áll a szívemhez, kitérve a zalai népi gyermekjátékokra, mivel ez a tájegység a szülőföldem.

Hogyan jelenhet meg a néphagyomány éltetése a gyermekek óvodai nevelésében? Népi gyermekmondókákban, ezeknek elkülönített csoportjában a kiolvasókban, a magyar népi gyermekjátékokban, népmesékben, szokások megélésében (pl.: Márton napi lámpás felvonulás). Mindezek kifejezetten nagy fejlesztő hatással bírnak a gyermekek érzelmi, értelmi, szociális képességeire. Szakdolgozatomban a mondókákat, kiolvasókat, énekes gyermekjátékokat, népdalokat fogom bemutatni az őszi időszakra vonatkozóan, továbbá azokat a gyermeki tevékenységformákat, amelyeket az adott jeles napon vagy ünnepen felhasználhatunk, mivel az óvodában komplexen fejlesztünk és ezek az énekek, mondókák bármely pillanatban, valamint foglalkozáson elhangozhatnak. A Zalaegerszegi Óvoda Landorhegyi úti tagóvoda *Néphagyomány ápolás óvodánkban* című helyi gyűjteményt fogom használni, melyet az óvoda óvodapedagógusai írtak sok- sok évvel ezelőtt. Ebben az óvodában működik a zalai hagyományokra épülő hagyományörző program is, ily módon releváns alapnak gondolom a témámmal kapcsolatban.

Az első fejezetben olyan alapfogalmakat tisztázok, amelyek fontosak az óvodai hagyományéltetés szempontjából, valamint kitérek a népi gyermekdalok, mondókák fogalmi megközelítésére. Majd az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában megemlített gondolatokat a hagyományokkal kapcsolatban, és a Kodályi filozófiát fogom érinteni a hagyományokkal kapcsolatban. A második fejezetben az őszi ünnepkörrel foglalkozom továbbá az-
zal, hogy milyen mondókák, dalok, körjátékok kapcsolódnak hozzá. Ezeket az énekeket elemzem, mellyel alá kívánom támasztani, hogy óvodás korosztály számára alkalmas dalok. A harmadik fejezetemben pedig néhány zalai gyermekjátékot mutatok be. Valamint olyan dolgot szerettem volna készíteni, amit további munkámban is tudok hasznosítani és segíteni fogja az óvodapedagógusi munkámat, mivel számomra kiemelten fontos, hogy éltessek a magyar néphagyományokat ezáltal szeretném minél inkább belevinni a nevelőmunkába.

Kutatásomat a Zalaegerszegi Landerhegyi Óvoda Landerhegyi úti Tagóvodájában végeztem és a helyi néphagyományi gyűjtemény köré építem, amelyet feljebb említettem. Ennek módszere a félig strukturált mélyinterjú, melynek során három óvodapedagógust fogok felkeresni az óvoda alapidokumentumához, hagyományörzéséhez kapcsolódó kérdéssel. Egy olyan óvodapedagógust, aki részt vett a *Néphagyomány ápolása az óvodánkban* című helyi gyűjtemény megírásában és már nyugdíjas, rajta kívül egy másik nyugdíjas kollégát, aki a gyűjtemény 2016/2017-es kiegészítésében vett részt, valamint egy most ott dolgozó óvodapedagógust. Mindemellett az alapidokumentumot is bemutatom és elemzem. Arra keresem a választ, hogy régebben vagy most valósul meg az óvodában hatékonyabban a néphagyományok ápolása, akkoriban vagy most használják gyakrabban a gyűjteményt a tervezéskor, hogyan íródott a gyűjtemény, mi alapján gyűjtötték össze.

2. Elméleti háttér

2.1. A néphagyományok éltetése

Szeretném pár alapfogalom letisztázásával kezdeni a dolgozatomat. Ezek lényege abban rejlik, hogy a címben foglalt témák kifejtéséhez alap elméleti háttérrel nyújtsak. Leírom azoknak az ének- zene, gyermektánc műfajoknak fogalmi megközelítését, amelyeket be tudunk építeni az óvodai nevelésbe, illetve azt mit ír a néphagyományokról az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (továbbiakban: ONOAP). Ezt követően Kodály Zoltán zenei nevelési alapelveit fejtem ki, amelyek a néphagyományokhoz kapcsolódnak. Majd ezek után elindulok az őszi és zalai hagyományok bemutatásának irányába. Hiszen én úgy gondolom, hogy a gyermekek érdeklődése igazán kiemelkedő ezen területek felé, és élvezettel vesznek részt a dallal kísért népi gyermekjátékokon, örömmel mondják a ritmusos, dallamos népmondókákat, valamint szeretik énekelni ünnepkor az ahhoz kapcsolódó népdalokat.

2.1.1. Alapfogalmak

A négy alapfogalom, amely szerintem fontos az elméleti háttér megalapozásához:

- Néphagyomány

Más szóval tradíciónak is nevezhetjük. Ez egy szervezőerő, amely a régi időkben az emberiség megmaradásának egyik feltétele volt. Kényszerítette elődjünket, hogy egymást figyelve tanuljanak.

Így tudjuk megőrizni azt a rengeteg tudást, tapasztalatot, amelyet elődjeinktől kaptunk. Ezáltal tanulták meg ősünk a munkafolyamatok sorrendjét, ebből nem engedtek, az évszázadok során ezt gyakorolták és bővítették. Maguknál hatalmasabb erőnek vélték és ezért tisztelték: a tüzet, a vizet és a csillagokat. Olyan jelenségekre, amelyekre nem találtak magyarázatot arra különböző történeteket alakítottak ki, ezen folyamat révén alakultak ki a mondák, a legendák és a rituális (dramatikus) játékok.

A néphagyományba az emberek beleszülettek, mindennek megvolt a pontos helye, íratlan szabályok szerint éltek az életüket közösségben. A hagyományok által körül font életben a közösség egyből kivetette magából azt a személyt, aki megsértette a szigorú rendet.

A hagyomány a társadalom fejlődésével változik, ahogy haladunk előre a civilizációban általában a hagyományok gyengülnek, vagy akár el is tűnnek. Igazán a paraszti közösségek őrizték meg a hagyományokat, hagyományos életmódjukat, ezáltal tőlük tanultuk a magyar népi kultúrát. (Dr. Bucherna és Faust és Zadvarecz 1991)

Semmiképpen nem hagyhatjuk, hogy a körülöttünk lévő néphagyományok feledésbe merüljenek. A gyermekeket már kis korban érdemes megismertetni a magyar nép hagyományaival, bevinni a hétköznapijaikban, mivel hatalmas közösségteremtő és emberformáló ereje van. (Baranyai 1992)

- Népszokás

Keretet ad a nép hétköznapijainak lejátszódásához, közösségi és cselekvési magatartásmód. A közösség tagjai elfogadják és tartják a szokásokat, mivel megfelel a kulturális hagyományoknak. Erkölcsei útmutatást ad az emberek számára, a művészeteken, hiedelmeken, népi megfigyeléseken keresztül, egyfajta íratlan norma.

Egy falu szembetűző szokásai általában az ünnepekhez kapcsolódnak, azonban léteznek olyan szokások, amelyeket csak akkor ismerhetünk meg, ha hosszabb ideig tartózkodunk a közösségben.

A népszokások a falu minden tagjára íratlan szabályként hatnak, viszont valamelyik csak bizonyos foglalkozásra, korosztályra vagy nemre vonatkozik. (Dr. Bucherna és Faust és Zadvarecz 1991)

- Jeles napok

Az év bizonyos napjai különleges jelentőséggel bírnak az emberek számára, szokások, hiedelmek fűződnek hozzájuk, melyeknek a nép varázslatos tulajdonságokat tulajdonít. Ezeket jeles napoknak nevezzük. Az évszakok fordulópontjaihoz kapcsolódik.

A keresztény ünnepek is a pogány természeti ünnepek időpontjához alkalmazkodtak.

Az emberek régen közvetlenebb kapcsolatba álltak a természettel, megfigyeléseiket az életben maradás érdekében gyűjtötték össze és adták tovább egymásnak és ezek alapján szervezték hétköznapijaikat és jeles napjaikat. A hétköznapiak és a jeles napok a néphagyományban szorosan összefonódnak. A névnapok közül elsősorban azok váltak fontossá, amelyhez valamilyen természeti megfigyelés, történelmi esemény, vagy munkafolyamat kapcsolódik. (Dr. Bucherna és Faust és Zadvarecz 1991)

Az óvodában is sokkal érdekesebbé tudjuk tenni a jeles napokkal a hétköznapiakat. Ehhez nagy segítségül szolgál például a helyi gyűjtemény, amelyet a fellebb említett óvodában használnak, található benne egy remek kalendárium, amely minden jeles napot számon tart és segítséget nyújt a gyermekek számára átadható módon a gyakorlati megvalósításhoz.

- **Ünnep**

Más volt, mint a mindennapok, valamilyen szabályzás kötötte vagy nem lehetett dolgozni, esetleg nem szabadott enni valamilyen ételt, misére menni valószínűleg mindenképpen kellett és a csinos, ünnepi viseletüket vették fel az emberek.

A vasárnapi napokat is nevezhetjük ünnepnek, hiszen ezen a napon is eltértek a szokások a hét többi napjától.

Vannak mindenkire ugyanabban az időben érvényes ünnepek (pl.: karácsony, húsvét), előfordul olyan is, amely csak egy falut, várost, községet vagy családot érint (pl.: búcsú, lakodalom). Mindenhol más jeles naphoz lehet hozzárendelni a munka ünnepeket is (pl.: szüret).

Igazából minden ünnephez kapcsolódnak szokások és hagyományok, valamint a jeles napok is meghatározzák őket. (Anonym, Magyar néprajzi lexikon 5. kötet 1982)

2.1.2. Népi mondókák, és gyermekjátékok fogalmi megközelítése

- Népi gyermekmondóka, kiolvasó

Nem volt megnevezve, mint önálló műfaj 1971-ig, különböző megnevezésekkel szerepelt (pl.: állatcsalogató, riasztó, gúnyolódó, dajkarím...stb.). A Gyermekrádió által meghirdetett 1971- es pályázat során igazán bőséges anyag gyűlt össze, ezen gyűjtemény alapján; Borsai Ilona és Kovács Ágnes munkájának köszönhetően vált külön műfajjá.

Jellemző a mondókákra, hogy mindig egy adott alkalomhoz vagy szándékhoz van közüik, szereppel és funkcióval rendelkeznek. Szövege ritmikus, rímes, verses, dallamos, ütempáros dallamos, legtöbbször dallamos formában vagy jellegzetes hanglejtéssel jelennek meg, általában a régebbi gyűjtemények csak szöveggel közlik, pedig igazából régen is dallamosan mondták az emberek, de úgy fogalmazták meg, hogy „mondják”.

A hagyományos népi mondókákban, a felnőtt tevékenységek jelennek meg azokban a mozdulatokban, amelyeket a gyermekkel végeznek (pl.: tapsolás- pogácsa sütés- „süti, süti pácsát...”, térden dőcögtetés- lovaglás- „gyí, paci pariba...” ...stb.). Általában a mondókákhoz, a mondóka szövegéhez kapcsolódnak jellegzetes mozdulatok is.

A környezeti jelenségeket is megszemélyesíti, a gyermek teljes természetességgel fordul az állatokhoz, időjárási jelenségekhez problémáival, kérdéseivel (pl.: „Katicabogárka, merre visznek férjhez?”). Egyes gyermekmondókák rengeteg történelmi eseményt, ősi/ sámáni varázsló elemet őriztek meg (pl.: „zab szaporodjék, búza bokrosodjék...”, „síppal, dobbal, nádi hegedűvel...”, „jönnek a törökök...” ...stb.).

Rengeteg féle mondóka létezik: altató, höcögtető, csitítgató, esőbízgató, naphívogató...stb., de van egy jól elkülöníthető csoport is a kiolvasó. Másnéven kiszámolónak

mondjuk. Ez is dallamos, a gyermekek között arra használjuk, hogy úgymond „kisorsoljunk” valakit például fogónak, vagy egy feladatra. Kísérőjük szintén jellegzetes mozdulatsor, előadás módjukat jellemzi a negyedenkénti egyenletes lüktetés, hangsúlyozás. Ezekben is fennmaradt rengeteg régies formula: ráolvasó varázsszavak, régies számolás, értelmetlen, gyakran idegen szavak. (Vajda 1988)

- Népi énekes gyermekjátékok

Ennél a műfajnál is előfordult, hogy a dallam nem volt lényeges része, mint a mondókánál, mivel sok játékban a mozgás, maga a játék cselekménye, a verseny volt a lényeg. Úgyszintén a mondókákhoz hasonlóan megjelennek bennük, a paraszti és az ősi sámáni világ formulái. (Vajda 1988) Minden játékban más jelenti az örömet, valamelyikben a mozgás, a másikba a szellemi ügyesség, a harmadikba a másokhoz való viszony/ a párválasztás. (Hintalan 2005)

Az ember minden korban és társadalmi korszakban játszott, kiemelkedő és fontos része az életünknek. Ezek a játékok is elsősorban arra szolgálnak, hogy a gyermekek jól érezzék magukat közben, és igazán jó eszköz ahhoz, hogy a gyermekek megszeressék az éneklést. A népi gyermekjátékok, hosszú évtizedeken, évszázadokon keresztül alakultak ki, és maradtak fent számunkra. Ez aktív, cselekvő jellegű, mindenki egyaránt táncol, mozog, énekel közben.

Cselekvés szerint számomra ez a legátláthatóbb csoportosítás: A mozgásos játékok, ezen belül az ölbéli játékok, amelybe bele tartoznak, a höcögetők, a táncoltatók („Cini- cini muzsika...”), a tapsoltatók („Süti- süti pogácsa...”), a láblóbáló („Lóg a lába lóg...”), az etetők („Ádám, Éva két szem szilva”), az ujjasdik („Ez elment vadászni...”), arcsimogatók („ciróka, maróka”), kézcsipkedők („Csip- csip csóka”), orr- összedörzsölő („Én is pisze te is pisze...”). Aztán az ügyességi és erőjátékok, azon belül a páros szökdelők („Borsót főztem...”), a páros forgók („Húzd, húzd magadat”), kifordulós körjátékok („Lánc, lánc eszterlánc...”), guggoló körjátékok („Ég a gyertya ég...”), karokon hintáztató („Hinta- palinta”), hordozók („Gólya viszi a fiát...”), a kendős játékok („Tüzet viszek”). A fogócskák („Ha én cica volnék”), a kergetők („Lipem- lopom”) és a vonulások, kapus játékok („Bújj, bújj zöldág...”) is ide tartoznak. A szellemi játékok a következő nagy csoport, ennél énekes játékot, főleg a rejtő- kereső („Csön- csön gyűrű...”), a kitalálós („Hej, a sályi piacon”) és a tiltó („Mély kútba tekintek...”) játékok között találhatunk. A harmadik nagy csoport a párválasztó játékok, ezek között vannak körjátékok („Fehér liliomszál”, „Hajlik a meggyfa”) és lánykérőjátékok („Kerülöm, fordulom”). (Lázár 2002)

2.1.3. Néphagyományok megjelenése az ONOAP-ban

A 3. bekezdésben az óvoda feladatain belül, az érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés bekezdésben tesz említést a nemzeti értékekre:

„Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.”¹

Az ének, zene, énekes játék, gyermektáncsal kapcsolatos bekezdésben is tesz említést a népi játékokra, mint zenei képességek (egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és a zenei kreativitás alakítója.

A külső világ tevékeny megismerésénél is belefogalmazza, hogy mit érdemes megtanulni a gyermekeknek a hazájukról:

„A gyermek miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetbe való életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódásához szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.”²

A néphagyományok színesebbé teszik a hétköznapiakat, remek hatással vannak a gyermekek személyiségére és képességeik fejlődésére, valamint komplex fejlesztési lehetőséget teremtenek, és az ONOAP ki is emeli, hogy az óvodának támogatnia kell a gyermeket abban, hogy szociális és erkölcsi érzékenysége fejlődjön, éntudata alakuljon, legyen önkifejező, úgy gondolom ezért is lényeges, hogy használjuk, megszeretessük, és őrizzük a hagyományokat. (ONOAP 2012)

2.1.4. A Kodály koncepció és a néphagyomány

„Csak boldog gyerekekből lehet boldog felnőtt, s csak ezekből lehet boldog ország.” (Kodály 1974, 250) Úgy gondolom ez az idézet tükrözi legjobban azt, amit a Kodály filozófia képvisel, amiért ezt megalkotta Kodály Zoltán.

Kodály Zoltán 1905-ben már népdal gyűjtő körutakra indult. 1907-ben tanár lett, és itt már külföldről haza térve tervezte újításait. A továbbiakban rengeteget tesz azért, hogy Magyarországon felemelkedjen a zenei világ, 1929-ben már megtörtént reformjainak iskolai

¹ 1. melléklet a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelethez Az óvodai nevelés országos alapprogramja

² 1. melléklet a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelethez Az óvodai nevelés országos alapprogramja

térhódítása. 1940 környékén pedig már az óvodai korosztály nevelésébe is bevezetik az újításokat. (Ittész 2015)

Kodály életpályájában meghatározó a magyar népzene, népdal, ezek is adták tananyagához az alapot. Célja az volt, hogy világszínvonalúvá tegye a magyar zene művészetét, kialakuljon ezen a téren a kultúra. Szerette volna ezeket a csodás zenei alapanyagokat eljuttatni mindenkihez, erre a legjobb módszere az volt, hogy megtanítták az oktatáson keresztül a zenei írást és olvasást, és rengeteget éneklenek a gyermekek aktivitására támaszkodva; melynek eszköze a relatív szolmizáció, ritmus gyakorlatok, egyszerű pentaton hangsorú gyermekdalok. Fontos volt, hogy ez országon belül egységes tananyag legyen.

Több külföldi tanulmányt is alapul vett és ezek alapján alkalmazta a zenei nevelés során a szolmizációt. Hitvallása volt, hogy a zene mindenkié, és joga van hozzá mindenkinek, valamint a legegyszerűbb módja az életben tartásának a hangunkkal való éneklés, fontos része is volt életpályájának a kórus éneklés, a kórusművek, a népdalok átírása kórusművé. (Király 2012)

Nagy hangsúlyt fektetett a pedagógusok megfelelő képzettségére is, hiszen csak így lehet megalapozni a színvonalas zenei oktatást. Nem csak az ének- zenei tanulmányi rendszert szerette volna megreformálni, hanem magát a gyermeknek a nevelési formáját.

Az óvodákra is külön kitért, mivel ez már az egyik legszenzitívebb időszak a zenei nevelésben, itt is az egyszerű öt fokú hangsorokra, a népdalokra (Kiss Áron alapján) fektette a hangsúlyt, illetve arra, hogy hazai zeneszerzők és költők írjanak gyermekirodalmi anyagokat. Ennek eszközei a dallamok, az éneklés, a ritmus tapsolás és a legfontosabb, népdalokon keresztül a hagyomány ápolás, a hazaszeretet erősítése. (Pethő 2015)

2.2. Őszi ünnepkör az óvodában

Az óvodában ismertetés szempontjából szeptemberben kezdjük az évet, ahogy a szakdolgozat címében is feltüntettem, az őszi ünnepkört taglalom. Kifejtem, hogy ebben az évszakban milyen jeles napokat, ünnepeket, szokásokat tartunk számon az óvodában, illetve milyen dalok, mondókák, énekes játékok kapcsolódnak hozzájuk. A dalok és mondókák, amelyeket dolgozatomban ezen fejezetében feltüntetek, kifejezetten óvodás korú gyermekeknek megtaníthatóak, ezt elemzéssel támasztom alá. A Zalaegerszegi Landerhegyi Óvoda Landerhegyi úti Tagóvoda *Néphagyomány ápolása óvodánkban* című helyi gyűjtemény kalendáriumát, és ahhoz tartozó mondóka, ének, énekes játék gyűjteményét fogom alapul venni, mivel ez a szakdolgozatomban váza és a kutatásomat is ennek kapcsán végzem. Illetve az

alapdokumentumból is azon jeles napokat és ünnepeket emelem ki, amelyekhez fűződnek óvodai nevelésbe integrálható gyermeki tevékenységformák.

2.2.1. Kisasszony napja, szeptember 8.

Szűz Mária születésnapja. Gyógynövényeket kapcsolnak ehhez a naphoz és sokfelé, például Göcsejben is ilyenkor gyűjtötték be a gyógyítás céljára használt gyógynövényeket, mivel a fent említett időszakban szedett növények nagyobb eséllyel fejtik ki gyógyító hatásukat. Azt tartják, hogy Mária születésekor keletkezett a hunyor, Jézus születésekor a gólyahír. Ezen naptól kezdve indulnak útnak a fecskék és a vándormadarak, sok helyen a dióverés napja, vetés előkészítésére jelt adó nap.

A gyermekekkel megismertethetjük a költöző madarakat, megfigyelhetjük az óvoda környékén élő fecske családokat, továbbá mintázhatunk is költöző madarakat vizuális foglalkozásokon. Szedhetünk diót, és törhetünk, el is fogyaszthatjuk. Valamint a diót is felhasználhatjuk foglalkozáson, például készíthetünk belőle játékokat (pl.: bölcso, teknőso...stb.), és ritmushangszernek kiváló ének foglalkozáson, amelyeken a következő dalokat énekelhetjük: (Aggné és munkatársai 1998)

Kiszaradt a diófa...

A gyermekek kézfogással körbe mennek, egy gyermek áll középen, a szöveg végénél párt választ magának, még egyszer eléneklik a dalt, tapsolnak, a pár kézfogással körbe forog. A választott gyermek marad a kör közepén és ismétlik újra a dalt. Állhat több gyermek is a kör közepén magasba tartott karokkal. (Forrai 1974)

Elemzés: Az adott népdalban 4 izopódikus motívum van. Izometrikus és izoritmikus. Hangkészlete 6 hangból áll (d r m f sz l), így hangosra hexachord, hangterjedelme pedig 1-6, nagy szext. A játék típusa szerint párválasztó körjáték. (kottaképet lásd: 1. számú melléklet)

Gólya, gólya gilce...

Elemzés: A dal 4 izopódikus motívumból áll, izometrikus és izoritmikus. Hangkészlet 6 hangból áll (d r m f sz l), így egy hexachord hangsorú ének, amelynek hangterjedelme: 1-6, nagy szext. Típusa szerint állatos, gyógyító dalnak sorolhatjuk be. (kottaképet lásd: 2. számú melléklet)

2.2.2. Szent Mihály nap, szeptember 29.

Arkangyal, a temetők védőszentje. Ez a nap világszerte ismert pásztorünnep, ezen a napon hajtják be az állatokat, valamint a pásztorok éves szolgálatának a vége. Ezen a napon nagy

vásárokat is tartottak. Időjóslás is kapcsolódott e naphoz, például azt tartották, ha ezen a napon még itt vannak a fecskék, akkor karácsonyig/ újévig nem lesz fagy.

A gyermekkel, „rendezhetünk” Mihály napi vásárt, mondókázhatunk, énekelhetünk, vásáros játékokat játszhatunk, valamint fecskékkel kapcsolatos mondókákat: (Aggné és munkatársai 1998)

Egerszegi vásárba...

„Egerszegi vásárba

Kolbászt sütnek sátorba

Sül, sül, sül,

De jön egy nagy forgószél

A lakoma véget ér. „ (Aggné és munkatársai 1998, 9-10)

A mondóka vegyes hangsúlyozású, és a helyi gyűjtemény leírása alapján került bele a dolgozatba.

Benn a bárány, kinn a farkas...

A gyermekek kézfogással körbe állnak. A körön kívül a farkas áll, a körön belül a bárány. A „szabad vásár”-nál a körben állók magasba emelik a karjukat. A farkas nekiáll kergetni a bárányt. „hízik a bárány”-nál lecsukják, ha külön rekedt a két fogócskázó gyermek, akkor meg kell várni míg újra felemelik a körben álló gyermekek a kezüket a „szabad vásár”-nál. Ha mindketten a körön belülre vagy kívülre kerülnek, akkor ilyenkor is elkaphatja a farkas a bárányt. A „hízik a báránytól”-tól addig éneklik ismételve a gyerekek a dalt, míg a farkas elkapja a bárányt. (Forrai 2016)

Elemzés: Az énekesjáték 5 izopódikus motívumból áll, izometrikus és heteroritmikus, hangkészlete 6 hang (d r m f sz l), ezáltal hangsora dó- hexachord, hangterjedelme 1-6, nagy szext. Típusa szerint ügyességi, kergető játék. (kottaképet lásd: 3. számú melléklet)

Hej, a súlyi piacon...

Választunk egy almaárust, vele szembe guggol egy gyermek, ő az alma. Amikor vége a dalnak, az almaárus választ egy gyermeket, aki az „alma” mögé áll, és ezt a párbeszédet játszásk el:

„Vevő: Hogy az alma?

Árus: Egy garas.

Vevő: Ki vesz meg?” (Forrai 2016, 167)

Alma: kitalálja és megmondja a vevő nevét a hangja alapján.

(Forrai 2016)

Elemzés: A dal 4 izopódikus dallamból épül fel, izometrikus és izoritmikus. Hangkészlete 4 hangból áll (d r m sz), ezáltal tetrachord hangsor, és hangterjedelme 1-5, tiszta kvint. Kitalálás, hangfelismerős játék típus. (kottaképet lásd: 4. számú melléklet)

Én elmentem a vásárba...

Elkészítjük a dalban szereplő állatokat fejdísz formájában, ezeket a gyermekeknek adjuk. Választunk egy vevőt, ő vásárolja meg sorban az állatokat, ők csatlakoznak hozzá így gyarapodik mindig a sor. Amikor ahhoz a részhez érnek, hogy: „Én elmentem a vásárba félpénzzel, libát vettem a vásárba félpénzzel” megállnak, a vevő énekli: „Libám mondja”, ezután a liba énekli: „gá-gá-gá”. (Komáromi 2020)

Elemzés: Hangterjedelme és a dalban előforduló nagyobb hangugrások miatt főként tisztán, jól éneklő nagycsoportosokkal tudjuk eljátszani. Négy motívumból álló, heteropódikus dal. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 8 hang (t, r m f sz l t d'), hangterjedelme V- 6, nagy nóna, hangosra ion (dúr). A játék típusa szerint több helyre is besorolható: hangutánzó, állatokról szóló dal, amelyben fogyó és gyarapodó sort alkotnak a gyermekek. Az ének nem Forrai Katalin könyvében található, viszont mint feljebb említettem óvodai foglalkozáson felhasználható dal. (kottaképet lásd: 5. számú melléklet)

2.2.3. Szüret

Szeptember 21-én Máté napja, azt tartották, hogy ha ezen a napon napos, szép idő van, akkor bőségesen lesz bor abban az évben. Október 15. Teréz napja a szüret kezdő nap. Persze ez tájegységenként eltér, illetve ez szőlő fajtától is függött. Göcsejben például október 21-én Orsolya nap környékén szüreteltek általában. A szüret több napon keresztül tartó családi, baráti munkavégzés volt. Az asszonyok vágták le a szőlőfürtöket, a férfiak pedig puttonyokkal hordták a pincéhez a kádakba. Fából készült présekkel kipréselték, valamikor a kádban tisztára mosott lábbal taposták ki. Már munka közben is folyhatott az éneklés és a vígasság, viszont ezt a nagy, több napos munkát a szüreti multság zárta, eredetileg ez az uradalmi szőlőmunkások ünneplése volt, de a későbbiekben, már az egész falura kiterjedő zajos, beöltözős multság, amely kapcsán bált is rendeznek.

Az óvodában a gyermekek részt vehetnek közösségi eseményeken, szüreti felvonulásokon, műsorokon, az óvodában is tarthatnak mulatságot. Abban az esetben, ha tudunk beszerezni szőlőt, akkor kis préssel lepréseljük és az abból készült mustot közösen elfogyaszthatjuk. Persze mindeközben éneklünk a gyermekkel. Ha esetleg adódik lehetőség, egy igazi szüretet is meglátogathatunk a gyermekekkel. Megismertetjük velük a szüret kellékeit, például: prés, hordó, puttony, kád...stb.

A következő dalokat emelném ki ehhez a szokáshoz kapcsolódóan:

(Aggné és munkatársai 1998)

Lipem- lopom...

Egy gyermek a csősz, aki a kör közepén egy széken ül. A gyermekek körben állnak, ők a szőlőfürtök, két három gyermek „csipegeti” őket, így bosszantva a csősz, szőlőlopást utánoztva. A dal végén kiabálnak: „Telel a kosár.” A csősz felébred és nekiáll kergetni a 2-3 gyermeket, amelyiket elkapja ő lesz a következő csősz. (Forrai 2016)

Elemzés: Ez az énekesjáték kettő izopódikus motívumból áll, izometrikus és izoritmikus dallam. Hangkészlete három hangból áll (d r m), ezáltal hangsora trichord, hangterjedelme 1- 3, nagy terc. A játék típusa kergető játék. (kottaképet lásd: 6. számú melléklet)

A kállói szőlőben

A gyermekek körbe járnak kézen fogva, éneklük a dalt. Az első „sűrű, sűrű”- nél előre szökdelnek, karjukat közben vízszintesen előre tartják, a második „sűrű, sűrű”- nél hátrafelé szökdelnek. A „raff-raff-raff”- ra mind a két esetben hármat dobbantanak. (Forrai 2016)

Elemzés: Hat izopódikus motívumból áll. Izometrikus és heteroritmikus dallam. Hangkészlete 5 hangból áll (d r m sz l), így dó- pentaton hangsor, hangterjedelme 1-6, nagy szext. Ez egy kifordulás körjáték, amelyben a kör szűkül és tágul. (kottaképet lásd: 7. számú melléklet)

2.2.4. Orsolya napja, október 21.

A kerti növények betakarításának, a káposzta elrakásának napja. Az óvodában megismerkedhetünk a gyermekekkel különböző zöldségfélékkel, kimehetünk a piacra is vásárolni, megnézhetjük az óvoda veteményes kertjét, betakarítjuk a zöldségfélét. Tanulmányozzuk a részeit, megkóstolhatjuk őket, megállapítjuk, hogy melyik részét lehet megenni, a babakonyhában főzhetnek zöldséges ételeket. Ének foglalkozáson pedig a következő dalokat vehetjük elő:

(Aggné és munkatársai 1998)

Bórsót főztem...

A gyermekek párosával, keresztezett karfogással, szökdelő lépésekkel haladnak, a dal végén hirtelen visszafordulnak. (Forrai 2016)

Elemzés: Négy motívumos, heteropódikus dal. Izometrikus és heteroritmikus. Hangsora triton (m s l), hangterjedelme VI-2, tiszta kvárt. A játékának a típusa: páros szökdelő. (kottaképet lásd: 8. számú melléklet)

Zöld paradicsom...

A gyermekek körben guggolnak, két gyermek kaput tartva sétál a dal közben a guggoló gyermekek körül. Az „egy életem”-től megállnak és akiknél megálltak, gyengéden neki állják ütögetni a fejüket, ez a két gyermek lesz a következő körben a kaputartó. (Forrai 2016)

Elemzés: Öt motívumos, heteropódikus dal. Izometrikus és heteroritmikus. Hangsora dó- hexachord (d r m f s l), hangterjedelme 1-6, nagy szext. Guggolós körjáték típusa szerint. (kottaképet lásd: 9. számú melléklet)

Csicseriborsó...

Körbe járnak a gyermekek kézfogással, a dal végén leguggolnak. (Forrai 2016)

Elemzés: A dal 5 heteropódikus motívumból áll. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 6 hang (d r m f sz l), hangsora dó- hexachord, hangterjedelme 1-6, nagy szext. Guggolós körjáték típusa szerint. (kottaképet lásd: 10. számú melléklet)

2.2.5. János napja, október 23.

Megrövidülnek a nappalok, a legtöbb helyen az első gyertyagyújtás napja a szobában.

Az óvodában fény árnyék kísérleteket mutathatunk be a gyermekekkel, például árnyjáték, homokba rajzolás megvilágítással. A következő dalokat vihetjük bele a tevékenységeinkbe:

(Aggné és munkatársai 1998)

János úr készül...

A gyermekek kaput tartanak, egymás mögött párban állva. Az utolsó pár elindul, és ha végig értek a kapuk alatt, akkor ők lesznek az első kaput tartó pár, és így megy tovább a játék. (Forrai 2016)

Elemzés: Hat heteropódikus motívumból álló dal. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 5 hang (l, t, d r m), hangsora lá-pentachord, hangterjedelme: 1-5, tiszta kvint. Típusa szerint kapus, kapusoros játék. Mondhatni mélyen énekelhető dal, ezért nem biztos, hogy minden gyermek hangképzésének megfelel, viszont remekül beilleszthető óvodai tevékenységekbe, foglalkozásokba. (kottaképet lásd: 11. számú melléklet)

Ég a gyertya ég...

A gyermekek körbe járnak és a dal végén leguggolnak, vagy egy másik játék formája, hogy körben állnak a gyermekek, egy gyerek pedig középen, a dal végén a körben állók leguggolnak, a középen álló állva marad, ő a „gyertya” és a többiek elfújják, majd új gyertyát választunk, vagy választ a középen álló gyermek. (Forrai 2016)

Elemzés: A dal 4 izopódikus motívumból épül fel. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 6 hang (d r m f sz l), dó- hexachord a hangsora, hangterjedelme 1-6, nagy szext. Guggolós körjáték típusa szerint. (kottaképet lásd: 12. számú melléklet)

2.2.6. Szent Márton napja, november 11.

Az egykori Pannóniában született, római katona volt. Egyik este, amikor kilovagolt, meglátott egy szegény embert, és megsajnálta, ezért kardjával kettéhasította a köpenyét, az egyik felét a koldusnak adta, majd elvágtatott. A következő éjszakán álmában megjelent Krisztus, köpenyébe takarva, ő volt a szegény ember, aki próbára tette Mártont. Márton megkeresztelkedett, kilépett a hadseregből, később püspök lett.

Az iparosoknál, az első gyertya gyújtó nap, a mesterek ilyenkor vacsorát adnak a legényeknek. Ekkor vágják „Márton lúdját” és a lakomán megkóstolják az újbort. Ez a szokás onnan ered, hogy Márton a püspökké avatása előtt, a ludak óljába bújt, de a ludak gágogása elárulta őt, így megválasztották püspökké.

A gyermekkel az óvodában lehet libákat hajtogatni, lámpásokat készíteni. Lehet csoportosítani a baromfiudvar állatait, megismerkedni jellemzőikkel. Lehet Márton napi mulatságot rendezni, a babakonyhában „libasültet készíteni”. Megismertetjük a gyerekeket a Márton nap legendájával az ő nyelvükön. Libás meséket mesélünk, libás énekeket, mondókákat tanulunk, ezek közül a következőket emelném ki:

(Aggné és munkatársai 1998)

Hatan vannak a mi ludaink...

Páratlan gyermek számmal érdemes játszani. A gyermekek körbe járnak egy gyermek a „gúnár” áll közepén, a dal végén mindenki párt választ magának. Akinek nem marad párja ő lesz a következő játékban a gúnár. (Komáromi 2020)

Elemzés: Négy izopódikus motívumból áll. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 6 hang (d r m f s l), hangsora dó- hexachord, hangterjedelme 1-6, nagy szext. Típusa szerint körjáték, amit páratlanul érdemes játszani. (kottaképet lásd: 13. számú melléklet)

Libuskáim gyertek be....

Kiválasztunk egy gazdasszonyt, például egy libás kiszámolóval, valamint egy farkast, a többiek a ludak. A ludak állnak egy helyen, a gazdasszony tőlük 5-6 méter távolságra velük szemben, oldalt áll a farkas. A gyermekek eléneklik a dalt, a gazdasszony a végén azt kiáltja: „fuss”, a ludak elkezdnek futni, akit elkap a farkas ő lesz a következő játékban a farkas, aki először a gazdasszonyhoz ér, ő lesz a gazdasszony. (Vajda 1988)

Elemzés: Ez egy felelgető dal, mivel egy párbeszéd zajlik le benne tulajdonképpen. Motívumai heteropódikusak. Dallama izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 5 hang (d r m f sz), pentaton hangsorú, hangterjedelme 1-5, tiszta kvint. Típusa szerint fogócska játék. Vajda József gyűjteményéből származik, viszont mint az elemzés is mutatja, óvodai közegben felhasználható. (kottaképet lásd: 14. számú melléklet)

Egy, begy libabegy.. (mondóka, Nova)

„Egy, begy, libabegy,

Terád kerül huszonegy!” (Vajda 1988, 47)

Ez a mondóka egy kiszámoló, szabályos hangsúlyozású. (képet lásd: 15. számú melléklet)

Réce- ruca vadliba...(mondóka)

„Réce, ruca vadliba, Jöjjenek a lagziba!

Kést, kanalat hozzanak, Hogy éhen ne haljanak!

Ha jönnek, lesznek, Ha hoznak, esznek.” (Forrai 2016, 151)

Vegyes hangsúlyozású mondóka. (Képet lásd: 16. számú melléklet)

2.2.7. Erzsébet napja, november 19.

Szent Erzsébet rózsacsodájáról nevezetes. A kötényébe ételt gyűjtött a konyhából a szegényeknek, apja megkérdezte tőle, mit visz a kötényébe, Erzsébet azt hazudta, hogy rózsát, mivel tél volt, apja megrántotta a kötényét, és rózsaszirmok hullottak belőle. A jóság és irgalmasság példaképe. Jónéhány gyermekjátékban szerepel a neve, többek között várkörjátékokban:

(Aggné és munkatársai 1998)

Erzsébet asszony...

A gyermekek kézen fogva, körbe járva énekelnek, egy gyermek a körön belül jár körbe, ellenkező irányba ő az Erzsébet asszony, a körön kívül jár egy másik gyermek ő a kérő, amikor az ének véget ér a kérő megáll az mögött, akit magával akar vinni. Majd a következő párbeszédet mondják el:

„*Erzsébet asszony: Mit kerülöd, mit fordulod az én házam tájékát?*

Kérő: Azt kerülöm, azt fordulom a te házad tájékát, add nekem a legszebbik Katica lányod (Jóska fiad).

E. a.: Legszebbik Katica lányom (Jóska fiam) nem adhatom gyöngyfátyol (rézsarkantyú) nélkül.

K.: Meglesz, meglesz. (Kezet nyújtanak egymásnak és a gyerekek összefogott keze fölött kezet ráznak.)

E. a.: Arca piros, szeme szép, eredj édes lányom (fiam). (Rámutat Katicára vagy Jóskára.)”
(Forrai 2016, 185)

A kérő és a választott ezek után a körön kívül járnak tovább ellentétes irányba, a játék addig tart amíg a körből elfogy az összes gyermek. (Forrai 2016)

Elemzés: A dal négy izopódikus motívumból épül fel. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 6 hang (d r m f sz l), dó- hexachord hangsorú, hangterjedelem 1-6, nagy szext. Lánykérőjáték típusa szerint. (kottaképet lásd: 17. számú melléklet)

2.2.8. András napja, november 30.

Jézus tanítványa volt, a keleti területeken ő hirdette az evangéliumot és megalapította a bizánci egyházat. András napja egyben jelentős házasságiósló nap is.

A legtöbb helyen ezen a napon kezdték a disznóvágást, mert már el tudták tárolni a húst, ide kapcsolódik a disznótoros szokás is.

Az óvodában a gyermekkel disznót tudunk hajtogatni, festeni, vágni. Megismerkedünk a disznóval, mint állattal, a rá jellemző tulajdonságokkal. Jártam olyan óvodában is, ahol ezen a napon kolbászt is töltöttek a gyermekekkel, valamint disznóval kapcsolatos mondókat tanulhatunk:

(Aggné és munkatársai 1998)

Disznó farka...(mondóka)

„Disznó farka, füle, orra

Jöjjenek a disznótorba.

Lesz ott enni, innivaló:

Hurkát, kolbászt megegye,

Ez aztán a csemege.

Ejnye de jó tepertő

Áldja meg a teremtő. (göcseji)” (Aggné és munkatársai 1998, 36)

Vegyes hangsúlyozású népi mondóka.

2.3. Zalai népi dalos gyermekjátékok

Ebben a fejezetben bemutatom a zalai gyermekjátékokat. Például tárgykészítő játékokat, eszközzel való játékokat, ölbéli játékokat, dalos mozgásos játékokat, fogócskákat, mondókákat. Ehhez Vajda József: „Új hold, fényes nap...” című könyvét, illetve Lázár Katalin: Mit játszatok mátkák elnevezésű gyűjteményét használom, valamint beleveszem azokat a játékokat is, amelyeket a Zalaegerszegi Landorhegyi Óvoda Landorhegyi úti Tagóvoda helyi

gyűjteménye kiemel. Játékleírást adok mellé, és elemzést. Ezek a játékok és dalok egyrésze iskolába készülő nagycsoportosokkal megvalósítható, azonban találhatóak benne 3, 4 hangból álló egyszerűbb énekek is, amelyek akár mind a három korcsoport számára alkalmasak. Ahogyan dolgozatom címében is kiemeletem, fontosnak tartom, hogy bemutassam a göcseji tájegység, Zala vármegyei hagyományait. A témához való kapcsolódása pedig az, hogy az óvoda, amelynek a helyi gyűjteményét felhasználom elméleti háttérremhez és kutatásomhoz Zalában helyezkedik el, ezért lényeges ezen népijátékok részletesebb tárgyalása.

2.3.1. Tárgykészítő játék

Fűzfasíp készítő

Tavasszal, fűzfasípot lehet készíteni a gyermekkel, kisebb gyermeknek pedig elkészíthetjük mi úgy, hogy ott vannak velünk, és közben ezt a dalocskát lehet énekelni: Kele- kele fűzfa (Kővágóörs- Révfülöp, Zala).

Elemzés: A dal 5 heteropódikus motívumból áll. Hangsora hat hang (d r m f sz l), hangterjedelme 1-6, nagy szext. Izometrikus és izopódikus. Ebből kifolyólag óvodás gyermekek számára megfelelő. (kottaképet lásd: 18. számú melléklet) (Lázár 2002)

2.3.2. Eszközzel való játékok

Kanászozás (Hegyesd, Zala)

Véleményem szerint nagycsoportos gyermekekkel már tökéletesen játszható ez a játék, 5-6 fővel lehet egyszerre játszani. Kör alakzatban eggyel kevesebb lyukat ásunk, mint amennyi gyermek részt vesz a játékban, a kör közepére ássunk egy nagyobb lyukat (ól), valamint szükségünk van egy labdára (malac). Minden gyermek kezébe van egy bot. A labdát beletesszük a középső lyukba, és botjainkkal kilökjük onnan, ezután körbe járunk, ezt a dalt énekelve:

„Hajtsuk az öreg a szőrös tarisznyába, a fekete subába!

Egy, kettő, három!” (Lázár 2002, 67)

(kottaképet lásd: 19. számú melléklet)

Minden gyermek igyekszik egy lyukat találni és beletenni a botja végét, akinek nem jutott, ő lesz a kanász. A kanász hajtja a botjával a labdát az ól felé, a többiek ezt próbálják megakadályozni, elütni a labdát. Ha a kanásznak sikerül botját beledugni valakinek a gödrébe, akkor az lesz a kanász és folytatja a malac hajtását, ha a kanásznak sikerül a malacot az ólba terelni (a középső gödörbe), akkor vége a játéknak és új játékot kezdünk. (Lázár 2002)

Elemzés: A dal három izopódikus motívumból áll, heteroritmikus és izometrikus. Hangkészlete hat hangból áll (d r m f sz l), hangsora dó- hexachord, hangterjedelme 1-6, nagy szext.

2.3.3. Mozgással kísért játékok

- Szembekötős körjáték

Erdő, erdő, gilice....(Petesháza, Zala)

A gyermekek körbe járnak az énekekre. Egy gyermek a kör közepén guggol bekötött/becsukott szemmel, a „hallod”-ra egy játékos bemegy a körbe és körbe járja a guggolót, ha vége a dalnak a guggoló gyermek feláll és kitapogatja a másik gyermeket, majd megpróbálja kitálatni ki lehet az, ha rossz nevet mond, a többiek ezt felelik „Nem találta el”, ő marad a következő körben is a kör közepén, ha eltalálja, azt felelik „Eltalálta”, és cserélnek. (Vajda 1988)

Elemzés: A dal 4 izopódikus motívumból épül fel. Hangkészlete hat hang (d r m f sz l), hangsora dó- hexachord, hangterjedelme 1-6, nagy szext. Izometrikus és izoritmikus. Az óvodai nevelésbe szintén remekül alkalmazható. (kottaképet lásd: 20. számú melléklet)

- Táncos körjáték

Kertem alatt... (Páka, Zala)

A gyermekek körbe járnak párosával keresztkézfogással, a dal első két sorára szökdelnek. „ha tapsoltál”- tól megállnak szembe fordulnak, és mind két kezükkel egymás kezébe csapnak ütemesen, az „ej-ha” után „megcsókolják” (megölelik) egymást és párt cserélnek. (Vajda 1988)

Elemzés: A dal 5 izopódikus motívumból áll. A hangterjedelme tiszta oktáv, és a végén van egy felkiáltás, hogy „Ejha”, ez szó és felső dó hangokkal van lejegyezve. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlet: (d r m f sz l d'), hexachord, hangterjedelme tiszta oktáv. (kottaképet lásd: 21. számú melléklet)

- Guggolós körjáték

Jertek lányok játsszunk.... (Zalaegerszeg, Zala)

A gyerekek kézfogással körbe járnak, és a dal végére leguggolnak. (Vajda 1988)

Elemzés: Hat darab heteropódikus motívumból áll. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete hat hang (d r m f sz l), hangsora dó- hexachord, hangterjedelme 1-6, nagy szext. (kottaképet lásd: 22. számú melléklet)

- **Páros szökdelő**

Babot főztem....(Nova, Zala):

A gyermekek párosával, keresztfogással szökdelve haladnak előre. A „bucs”-ra hirtelen visszafordulnak, a kézfogást nem engedik el, utána ismétlik a dalt és visszafelé haladnak. (Vajda 1988)

Elemzés: A dal 4 heteropódikus motívumból áll. Izopódikus és heteroritmikus. Hangkészlete 4 hang (d m s l), hangsora tetraton, hangterjedelme 1-6 nagy szext. Egyszerű dallamvonalú így szintén óvodában jól alkalmazható. (kottaképet lásd: 23. számú melléklet)

- **Lánykérő körjáték**

Körbe, körbe, gyerekek.... (Zalacséb, Zala)

A gyermekek kézfogással kört alkotnak. Választanak egy „királynét” és egy „kérőt”. A királyné a körben áll, a kérő a körön kívül körbejár a kör mozgásával ellentétes irányba. „kös-sünk „koszorút”-ra a kör mozgása megáll, a kérő kérdezi: „Királyné, kit adsz ki?”, a királyné rámutat valakire és énekkel felel: „Ezt adom, ezt!”. A dal végén kérőhöz kimegy, akire rámutatott a királyné és már ketten járnak a kör körül. Addig játszásként amíg a kör el nem fogy. (Vajda 1988)

Elemzés: A dal hét heteropódikus motívumból áll. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 7 hang (d r m f sz l d’), hangterjedelme tiszta oktáv. Ebben a dalban egy oktáv a hangterjedelem, így kifejezetten tisztán éneklő nagycsoportosok számára alkalmas. (kottaképet lásd: 24. számú melléklet)

- **Szerepjátszó**

Fehér liliomszál ugorj a Dunába....(Pusztamagyaród, Zala)

A gyermekek kézfogás nélkül körbe állnak, egy gyermek a kör közepére áll. A dal közben a szövegben elénekelt mozdulatokat eljátszák a gyermekek. Az „Egy kis leány kötényébe törülközzél meg!” szöveg résznél, a kör közepén álló valakinek a kötényébe megtörülközik és szerepet cserélnek. (Vajda 1988)

Elemzés: 5 heteropódikus motívumból áll. Izometrikus és heteroritmikus. Hangterjedelme 6 hang (d r m f sz l), hexachord, hangterjedelme 1-6, nagy szext. (kottaképet lásd: 25. számú melléklet)

2.3.4. Fogócska:

Ha én cica volnék... (Salomvár, Zala)

Kézfogással kört alkotnak a gyermekek, Kiválasztanak egy egeret és a cicát. Az egérke bent van a kör közepén a cica a körön kívül. A gyermekek éneklik a dalt, közben a cica próbál bejutni a körbe, a körben álló gyermekek próbálják ezt megakadályozni, de ha a cica ügyes

és bejut akkor nekiáll kergetni az egeret, a cicát ilyenkor is igyekeznek akadályozni a körben állók, ha a cicának sikerül elkapni az egeret, akkor szerepet cserélnek. (Vajda 1988)

Elemzés: 4 izopódikus motívumból épül fel. Izometrikus és heteroritmikus. Hangkészlete 3 hangból áll (m s l), hangsora triton, hangterjedelme tiszta kvárt. (kottaképet lásd: 26. számú melléklet)

2.3.5. Mondókák

- Kiolvasó

Pap utcába süt a nap.... (Nova, Zala)

„Pap utcában süt a nap,

Beharangozott a pap,

Édesanyám asszony,

Jön a cigány asszony.

Főzzön egy kis leveskét.

Mondjon nekem szerencsét! (Vajda 1988, 52) (Képet lásd: 27. számú melléklet)

Szabályos hangsúlyozású mondóka.

Szörös lába van a legénynek...(Pusztamagyaród, Zala)

„Szörös lába van a legénynek,

Ha nem hiszed, eredj nézd meg!

Inc, pinc, Lőrinc te vagy kint.” (Vajda 1988, 52) (képet lásd: 28. számú melléklet)

Szabálytalan hangsúlyozású.

- Állatmondóka

Kár, kár, Varga Pál....(Salomvár, Zala)

„Kár, kár, Varga Pál.

Miért vitted el a libát?

Kaptál volna szalonnát,

A hátadra sodrófát.” (Vajda 1988, 37) (képet lásd: 29. számú melléklet)

Szabályos hangsúlyozású mondóka.

Összefoglalva elmondható a felsorolt dalokról és mondókákról, hogy óvodás korú gyermekek számára megfelelőek. A legtöbb dal hat hangból áll, hexachord hangsorúak. Találhatóak azonban, 3, 4, 5 hangból felépülő énekek is. Jellemzően nagy szext a hangterjedelmük. Csúppán kettő dalnak a hangterjedelme oktáv és egyé nóna, ebből kifolyólag 6-7 éves korosztály

számára alkalmasak. Az énekek izometrikusak és a legtöbb heteroritmikus, előfordulnak benne heteropódikus és izompódikus dallamok is, leginkább 4-5 motívumból épülnek fel a dalok.

3. Saját vizsgálat

3.1. A vizsgálatba bevontak köre

Vizsgálati munkámat félig strukturált interjúkból végeztem. Kettő nyugdíjas óvodapedagógushoz látogattam el és tettem fel nekik kérdéseimet, egyikük az eredeti gyűjtemény írásában vett részt, a másik hölgy pedig a kiegészítés megírásában segédkezett. Valamint egy fő jelenleg az Zalaegerszegi Landorhegyi Óvoda Landorhegyi úti Tagóvodájában dolgozó óvodapedagógusnak tettem fel kérdéseimet.

3.2. Kutatási módszerek, eszközök, cél és vizsgálati kérdések

Leginkább arra keresem a választ, hogy a Néphagyományok ápolása az óvodánkban című helyi gyűjtemény miért íródott, mennyire tartották fontosnak benne a zalai és göcseji hagyományokat, szükséges volt-e a 2016/2017-es kiegészítés megírása, illetőleg mely ünnepkörhöz kapcsolódóan használták leginkább. Valamint, hogy megíródásától kezdve mennyire tölt be fontos szerepet az óvodai élet megszervezésekor, mekkora hangsúlyt fektet az óvoda a néphagyományok éltetésére, mennyire tartják fontosnak ezt a területet az óvodapedagógusok.

A félig strukturált mély interjút választottam kutatásom egyik módszereként. A másik módszerem a dokumentum bemutatás és elemzés, amely kutatási kérdéseimhez szervesen kapcsolható. A módszerem leginkább kvalitatív, hiszen feltárni kívánom a bennem felmerülő kérdésekre a választ strukturálatlan adathalmazból, ezek jelen esetben nem számszerűsíthetőek, és statisztikába sorolhatóak. Kvantitatív jelleg, a dokumentum elemzésénél található, hiszen ott számszerűsítem a helyi gyűjtemény ismeretanyagát. A kutatási célok és kérdések alapján a primer kutatási típust használom, az óvodapedagógusok válaszai és a dokumentum elemzés alapján kapott adatokat dolgozom fel. Új ismereteket szerzek meg a mintavétel és a vélemények alapján, így a tevékenységemet alapkutatásnak nevezhetjük. Kutatásom és a szakirodalmi anyag alapján szeretném felhívni a figyelmet a néphagyomány ápolás jelentőségére, illetve a levont tapasztalatokból javaslatokat megfogalmazni, amelyeket szem előtt kellene tartani az óvoda dolgozóinak, valamint kíváncsi vagyok a téma milyen további kérdéseket vet fel, amelyek a későbbiekben kutathatóak.

A dolgozatomhoz és a kutatásomhoz szakirodalomként a feljebb említett óvoda helyi gyűjteményét veszem alapul. A kutatási megközelítésem leginkább deduktív, hiszen a

gyűjtemény tartalmát és használatát veszem alapul, ezen tényezők alapján alakítom ki vizsgálati kérdéseimet, és állapítok meg a kutatásom végén következtetéseket. Viszont induktív stratégia is megjelenik bizonyos részben, mivel az interjúk és a dokumentum elemzés alapján vonok le következtetéseket, további kérdéseket, ajánlásokat.

Érdekel a továbbiakban az is, hogy mennyire egyeznek meg az óvodapedagógusok véleményei a téma fontosságát illetően, illetve, hogy mennyiben térnek el tapasztalataik a gyűjtemény használatáról és a néphagyományok éltetéséről az óvodában, hiszen időben más korszakokban vettek részt dolgozóként az óvoda életében.

Eredményem nem lesz reprezentatív, hiszen óvodán belül vizsgálódok, nem gyűjtök mindenkitől pontos adatokat. Ez egy szűkkörű kutatás, amely gyakorlati jelentősége leginkább az óvoda további munkáját segítheti felismerésekkel, valamint az én óvodapedagógusi munkámat. Azonban úgy vélem, lehet belőle általános következtetéseket levonni, amelyek a későbbiekben akár kutathatóak is lehetnek nagyobb körben. Én jelenleg hat kutatási kérdést fogalmaztam meg, hogy kutatásom eredményes legyen. Ezekre a dokumentum elemzés és az interjúk bemutatása után reflektálok.

Kutatási kérdéseim

- 1. Vajon régebben, mikor megíródott a gyűjtemény, többet használták a tervező munkához a gyűjteményt, mint jelenleg?*
- 2. Régebben nagyobb hangsúlyt fektettek a néphagyományok ápolására a Landorhegyi Tagóvodában, mint most?*
- 3. Az őszi ünnepkörhöz használják/használták leginkább alapul a helyi gyűjteményt?*
- 4. Régebben más jeles napokat, ünnepeket emeltek ki és tartottak, mint jelenleg?*
- 5. Szükséges volt a gyűjtemény kiegészítése 2016/2017- es nevelési évben? Miért?*
- 6. Hangsúlyos, hogy zalai, göcseji hagyományokra építsék a hagyomány éltetést? Miért?*

Adatgyűjtésem módszere az egyéni személyes interjú, kikérdezés; illetve a dokumentum elemzése. Interjú kérdéseimbe, megjelennek személyes adatokra utaló kérdések (pl.: mennyi időt töltött/ mennyi ideje van a pályán az adott óvodapedagógus, mennyi és milyen településen, milyen adottságokkal rendelkező óvodákban dolgoztak az adott óvoda előtt). Ezek után, hogy elérjem a kutatásom célját, ismeret- és véleményfeltáró kérdéseket tettem fel. Végezetül levezető kérdést is adtam meg, hogy az óvodapedagógusoknak lehetősége legyen elmondani a további általuk fontosnak ítélt információt a témával kapcsolatban. A kérdéseimet (lásd: 30. számú melléklet) kettő nyugdíjas, és egy jelenleg az óvodában dolgozó óvodapedagógusnak tettem fel, hogy minél átfogóbb képet kapjak, hogy a feljebb

említett óvodában korszakonként mennyit változott a néphagyomány ápolása. Nevüket nem említem a dolgozatomban, így kutatásom anonim. A dokumentum elemzést saját szempontok alapján végzem. Fő nézőpontjaim, amelyeket minta vételül használok, hogy: milyen típusú játék anyag található a gyűjteménybe, tartalmi felépítése a dokumentumnak, a felhasznált irodalmak típusai, mennyire törekednek komplexitásra az írók, a 2016/2017- es kiegészítés részletes tárgyalása, a két dokumentum ismeretanyag tartalmának táblázatba foglalása, amely bemutatja milyen gazdag ismeretanyaggal rendelkezik a helyi gyűjtemény.

A kutatásom kis költségvetésből megvalósítható volt, hiszen csak a kérdések ki nyomtatására és az interjúalanyokhoz való eljutásához kapcsolódó útiköltséggel kellett számolnom. Felkeresés és megkérés útján jutottam el az óvodapedagógusokhoz, akik önkéntesen vállalták a válaszadást, így őket sem kellett juttatásban részesítenem. Az interjúk elkészítése kb. 20- 30 perc volt, a felmerülő kérdések és rész témáktól függően. A dokumentum elemzése nagyából egy napot vett igénybe.

3.3. Néphagyomány ápolás az óvodánkban című helyi gyűjtemény bemutatása és elemzése

Az adott gyűjteményt kifejezetten a Landorhegyi Tagóvodában használják segítségül a nevelő munkájukhoz az ott dolgozó óvodapedagógusok, nagyközönség számára soha nem publikálták, ezen oknál fogva bemutatom és elemzem a dokumentumot.

A Zalaegerszegi Landorhegyi Tagóvoda nyolc óvodapedagógusa írta a helyi gyűjteményt. Éveken keresztül írták, gyűjtve és kutatva a minél sokrétűbb anyag érdekében, 1998 környékén fejezték be. Ennek oka az volt, hogy amikor az óvodáknak helyi programot kellett írnia vagy átvennie, akkor ez az óvoda egy hagyományörző helyi programot iktatott be, ezért íródott meg a gyűjtemény, hogy összefoglalja, rendszerbe igazítsa a hagyományörzés témáit és ismeretanyagát. Ezt a dokumentumot továbbították a zalaegerszegi önkormányzat felé, ott felülvizsgálták és megkapták az engedélyt, hogy bevigyék az óvodai nevelésükbe, mint alap dokumentumot, amelyet a nevelési tervekben használhatnak.

132 oldalas gyűjteményről van szó. Hónapokra bontja a nevelési évet, szeptemberrel kezd, és augusztus hónappal fejezi be, ebből következik, hogy minden hónap egy fejezet. A fejezetek kalendáriummal kezdődnek, melyben felsorolják az adott hónap jeles napjait, ünnepeit, leírással, hogy miről nevezetes a nap és milyen szokások, hiedelmek kapcsolódnak hozzá, ezzel néprajzi háttérrel nyújtva a hónapokhoz. Ezután komplex szemléletmóddal tárgyalja a nevelőmunkához biztosított ismeretanyagot. Leírja, milyen tevékenységet lehet

végezni a gyermekekkel a hónapban, a jeles napokat, ünnepeket figyelembe véve. Ebbe beleveszi a mozgásos, a külső világ tevékeny megismerését és a vizuális foglalkozást. Valamint program lehetőségeket és kirándulási tevékenységeket is megfogalmaz. Mindezt folyó szöveggént írja le, majd zenei anyagot ad a hónaphoz, mondókákat, körjátékokat, zenehallgatási anyagokat. Irodalmi anyag következik ezután; mondókák, versek, vershallgatásra szánt versek és mesék. Szólásokat, közmondásokat, időjósításokat ír le, melyeket megismertethetünk a gyermekekkel. Végezetül találós kérdésekkel zárulnak a fejezetek, amelyeknek szintén a hónap jellegzetességei szerepelnek megfigyeltként. A nyári időszakhoz tevékenységeket és ismeretanyagokat már nem kapcsol, csak kalendáriumot, ennek az az oka, hogy a nyári időszakban leginkább összevont csoportok működnek, sokan mennek szabadságra, így nem folyik igazi fejlesztő munka. Fontos leírni, hogy nem csak és kizárólag népi eredetű ismereteket tartalmazzon megtalálhatóak benne műmesék, műversek és műdalok, amelyek szervesen kapcsolódnak az adott évszakhoz. Egy hónap kb. 35-45 oldal. (egy hónap bemutatását lásd: 31. számú melléklet)

Az irodalomjegyzék 2,5 oldalas, 39 darab felhasznált irodalomból áll. Megjelennek benne zalai és göcseji hagyomány gyűjtemények (pl.: Gönczi Ferenc, Vajda József könyvei), illetve mese-, vers-, dalgyűjtemények, kalendáriumok. A felhasznált irodalom egy része néprajzi eredetű (pl.: parasztkalendárium, népzenei gyűjtemények, népi mondóka gyűjtemény népmese könyvek, néphagyományokról, szokásokról, jeles napokról szóló gyűjtemények), viszont megjelennek benne évszakhoz kapcsolódó mese- és verskötetek, ének könyvek, amelyek nem feltétlenül a népi szokásokhoz kapcsolódnak (pl.: Grimm mesekönyv, Weöres Sándor verskötet, találós kérdés gyűjtemények, Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában című könyve). Némelyik szakirodalom nehezen beszerezhető, például Vajda József és Gönczi Ferenc művei, ezekhez leginkább már csak antikváriumokból, könyvtárakból juthatunk hozzá, de onnan is csak akkor, ha szerencsénk van.

2016/2017- es nevelési évben a már más tagokkal rendelkező munkaközösség megírta a helyi gyűjtemény körülbelül 70 oldalas kiegészítését. Évszakok szerint jeles napokra bontva halad. Viszont a jeles napokon kívül kiegészíti, ünnepi időszakhoz kapcsolódó táblázatokkal (pl.: télen advent, farsang), és nemzeti ünnepekkel is (pl.: tavasszal március 15). Télen említ népi kismesterségeket, és időjósító napokat is. Minden jeles napnál táblázatos formában írja le a tevékenységeket: külső világ tevékeny megismeréséhez; rajzolás, festés, mintázás, kézimunkához; mese, vers, mondóka, anyanyelvi játékokhoz; ének, zene, énekes játék, gyermektáncokhoz; mozgáshoz, népijátékokhoz. Ebben a formában már sokkal inkább igazodik a jelenlegi óvodai élet megtervezéséhez, illetve zenei, mozgásos, és egyéb

tevékenységi anyaggal is bővítettek. A kiegészítésben az óvodai tevékenység formák, ebből kifolyólag sokkal komplexebben jelennek meg. Minden évszak végén, kiegészítőt is ad meg a gyermekei tevékenységekhez. Mivel az óvoda időközben zöld óvoda is lett, így a végére egy zöld jeles napok az óvodában című részt is beszúrtak. Ez tartalmazza az állatok (október 4.), a víz (március 22.), a föld (április 22.), és a madarak és fák (május 10.) világnapját. Ebben az esteben is figyeltek a néprajzi megközelítés módra, így ezen napok feldolgozásához kapcsolódó ismeretanyagban is megjelennek népdalok, népi játékok. Valamint nyári nevelési tervet is csatoltak, és a régi dokumentummal ellentétben adnak meg ismeretanyagot és tevékenységeket erre az időszakra. Ebben a kiegészítésben is végig a néphagyomány ápolás a legfőbb motívum. A kiegészítés végére nem tettek irodalomjegyzéket, ezért érdemes lenne a régi/alap gyűjteményhez hasonlóan ellátni felhasznált irodalom jegyzékkel. (a kiegészítésről képeket lásd: 32. számú melléklet)

Az alap gyűjteményről és a kiegészítésről is elmondhatjuk, hogy jelentős bennük a néprajzi háttér, mind a kettő erre az alapra épül. Népi forrásból származó anyagok találhatók bennük, kiegészülve az évszakokhoz kapcsolódó műirodalmi és műzenei ismeretekkel. Mind a kettőben típusok szerint találhatók népi- körjátékok, szökdélők, mozgásos dalos játékok, vonulások, kapu tartó játékok, fogócskák, kiolvasók, állatmondókák, höcögetők. Megjelennek bennük népmesék és műmesék, népköltészet és költőktől származó versek, időjóslások, népszokásokhoz kapcsolódó tevékenységek, közmondások, illetve találós kérdések. Komplexen írják le a gyermeki fejlesztést, viszony táblázatos formája miatt a kiegészítés rendszerezettebbnek mondható. Amíg az alap gyűjteménybe hónapok szerint bontják le az évet, a kiegészítésben évszakok szerint.

Ahhoz, hogy látható legyen mekkora terjedelmű ismeretanyag gyűjteményről van szó készítettem egy összefoglaló táblázatot:

	Ősz	Tél	Tavaszi	Nyár	Összesen
Ének, zene, énekes játékok, gyermek-tánc, zenehallgatás	104 db	130 db	139 db	48 db	421 db
Mondóka, vers, anyanyelvi játékok, találós kérdések, szövegek, közmondások, mese	378 db	438 db	292 db	70 db	1178 db
Mozgás, népi játékok	46 db	59 db	36 db	34 db	175 db
Külső világ tevékeny megismerése	87 db	99 db	66 db	29 db	281 db
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	92 db	67 db	48 db	29 db	236 db
Összesen	707 db	793 db	581 db	210 db	2291 db

1. számú táblázat: Ismeretanyag összesítés, saját készítésű táblázat

A táblázat adatai szerint a legtöbb tevékenység és ismeretanyag a télhez köthető, valamint azt is mutatja, hogy az irodalmi nevelésnél adja meg a legtöbb ismeret választékot, ezután pedig a zenei neveléshez.

3.4. Az interjúk bemutatása

Jelenleg az óvodában dolgozó óvodapedagógus válaszainak összefoglalása

A pedagógus 1984-ben kezdte pályáját, 39 éve. Kezdeként egy kis falusi óvodában dolgozott, majd egy nagyobb városi óvodában, ezt követően került a Lándorhegyi úti tagóvodába. Mindegyik óvoda Zalaegerszegen és környékén helyezkedett el, de a néphagyomány ezen szintű élettelésével jelenlegi munkahelyén találkozott. Amikor ide került, már javában folyt az óvodában ez a tevékenység. A kezdetekben úgy mond meg is kellett tanulnia ezt a fajta tervezést, hogy szinte minden tevékenységformába beleépítse az éppen aktuális jeles napot, ünnepkör, továbbá, hogy a magyar hagyományokra épüljön az óvodai nevelése. Ebben

rengeteg segítséget kapott akkori kolleganőitől, akik a helyi gyűjtemény írásában vettek részt. Viszont gyorsan beleszokott, és most már alapvető, hogy a hagyományápolás fényében tervezze meg a fejlesztő nevelőmunkáját.

Az óvodapedagógus szerint kiemelten fontos, hogy belevigyük az óvodai nevelésbe a magyar néphagyományokat, hiszen úgy gondolja, hogy ezzel leginkább szinte már csak ilyen keretek között találkoznak a gyermekek. Családi közegen belül már nem igazán jelenik meg, és a legtöbb szülő sem viszi már ilyen jellegű programokra a gyermekét. A gyermekek a népünk csodálatos szokásaival és hagyományaival, így csak intézményes keretek között találkoznak.

Jelenleg a hetek tevékenységének megtervezéséhez leginkább a 2016/2017- es kiéngzésítését használja, mivel rengeteg ötletanyag van benne a külső világ tevékeny megismeréséhez, a vizuális, a mozgásos, valamint az ének foglalkozásokhoz.

Elmondása alapján egész évben, minden évszak ünnepköréhez használja a dokumentumot munkája során. Azonban hozzátette, hogy mivel az őszi ünnepkör igazán gazdag néphagyomány szempontjából, így ebben az évszakban lehet használni a legtöbbet.

Jelenleg az óvodában a következő hagyományokat tartják: a pünkösöd hagyományát, ahol szülőkkel szerveznek közös programot minden évben, csupán a COVID idejében volt egy kis kihagyás. Karácsonykor és húsvétkor is hangsúlyosak a magyar nép hagyományai, gyakran készülnek előadásokkal, melyeket előadnak a városban, illetve más intézményekben. Ezek az előadások is hagyományokra épülnek, mindig népdalokkal, népi játék csokorral készülnek, a lányok általában kétfestő kis kötényben vannak. Valamint karácsonykor, például magyar hagyomány szerinti betlehemezést adnak elő, húsvétkor locsolkodással kapcsolatos műsort. Megrendezik a Szent György napot, a Lucázást, a Márton napot, ilyenkor felvonulnak lámpásokkal, libás dalokat énekelve. Adventi időszakba minden héten összegyűlnek a torna teremében, gyertyát gyújtani, és ide kapcsolódó dalokat énekelni, illetve megbeszélni mi az adott gyertya jelentése. Valamint ifj. Horváth Károly zalai népdalgyűjtő, és Laposa Julcsi zalai zenész előadásaira is ellátogatnak a gyermekkel, ahol főleg zalai hagyományokra épülő előadást hallhatnak az óvodások.

A lehetőségekhez mérten zalai, göcseji hagyományokra építenek minden jeles napnál és ünnepkörnél. Természetesen nem mindig van lehetőség erre, mivel nincs minden hagyományhoz zalai/ göcseji szokás, népijáték, és dal; így bele vonják az egész ország tájegységeiről ismert anyagokat. Amikor a gyermekekkel előadásra mennek, igyekeznek figyelni arra, hogy elsősorban zalai mondókák és népdalok kerüljenek bele a műsorba. Ehhez nagy

segítség számukra a helyi gyűjtemény, illetve azok a gyűjtemények, amelyekből az alapidokumentum is szemezget, például: Vajda József gyűjtései Zala megyéből.

A kiegészítés megírása is szükséges volt szerinte, hiszen ez már olyan tevékenységekre bontva írja le a hagyományőrzést, amelyek jelenleg elfogadottak az óvodai tervezésben, illetve azóta kicserélődött a munkaközösség és ezt a változatot a nemrég és újonnan jött kollegák is jobban magukénak érzik. Továbbá bővítették is, sokkal nagyobb anyag választékkal bővült ezzel az alap gyűjtemény, így még színesebb lett.

Az óvodapedagógus által elmondottak alapján az óvodában jelenleg remekül megvalósul a magyar hagyományok ápolása, így a néphagyományőrző óvoda hű marad mivoltjához.

Nyugdíjas óvodapedagógus, aki a 2016/2017- es kiegészítésben vett részt

Az óvodapedagógus 40 évet töltött a pályán, egy Vas megyei faluban dolgozott 10 évig, ezt követően került Zalaegerszegre, itt kettő óvodában dolgozott mielőtt a Landorhegyi úti tagóvodába került volna, ezen a helyen 18 évig munkálkodott. Már a kis falusi óvodában is folyt néphagyomány ápolás. Az egyik zalaegerszegi óvodában, ahol előtte dolgozott, leginkább a népzenei hagyományokra fektették a hangsúlyt, illetve néptánchoz kapcsolódó mozgást tanítottak. Amikor a Landorhegyi óvodába került, akkor találkozott először ezzel a részletes, rendszerbe szedett néphagyomány éltetéssel. A pedagógus leginkább a vasi hagyományokkal volt tisztában, mivel ott dolgozott előtte huzamosabb ideig, a zalai néphagyományokat felületesen ismerte, illetve egyik munkahelyén se kellett ilyen szinten belevinnie nevelőmunkájába, így az elején neki is bele kellett szoknia ebbe a fajta gondolkodásmódba, de kollegái, akik írták az alap dokumentumot, rengeteg segítséget adtak neki ehhez. Megismertették vele az alap dokumentumot, illetve Vajda József és ifj. Horváth Károly zalai hagyomány gyűjteményeit.

A néphagyományok szerinte mindenféle óvodai tevékenységbe, nevelési programba beépíthetők, ebből kifolyólag is kiemelten lényegesnek tarja ezt a fajta nevelési elvet. A gyermekek fejlettségi szintje szerint bármely csoportba be lehet vinni, a tehetséggondozásba, valamint a fejlesztő tevékenységekbe is.

Elmondása szerint mindenkinek nagy segítséget nyújt ez a gyűjtemény, azoknak is, akik kevésbé jártassak a témában amikor az óvodába kerülnek, illetve mindazoknak, akik jobban ismerik a néphagyományokat. Minden óvodapedagógus tud belőle szemezgetni, és aki szeretne el is tud benne jobban mélyedni attól függően, hogy milyen szinten szeretné belevinni a hagyományápolást a csoportja életébe. Az az óvónők szabadságára volt bízva

mindig is, hogy ki mennyire szeretne elmélyedni egy- egy hagyomány feldolgozásában. Ő maga egész nevelési éveben használta a mindennapok megtervezéséhez, és ez alapján alakította a heti terveit.

Akkoriban ifj. Horváth Károly zalai népdalgyűjtő járta az óvodákat, népzenei, népi játékos, mondókás előadásokat tartva, amely zalai hagyományokra épült. A pásztor ünnepeket kifejezetten tartották, ahol vásárokat is rendeztek és pásztorjátékokat játszottak. A szüretet is rendszeresen megtartották, minden csoport közösen, szőlőt préseltek, közben szüreti dalokat énekelve. Húsvéti időszakban komálást is szerveztek, a csoportok elmentek egymáshoz látogatóba és eljátszották ezt a hagyományt. A nyári időszakban megtartották az aratás körüli népszokásokat. Ezen kívül műsorokkal készültek a karácsonyi és húsvéti időszakokban, ahol szintén odafigyeltek, hogy zalai hagyományokra épüljön az előadás.

A 2016/2017- es kiegészítés szerint is szükséges volt, úgy érezték, hogy már felül is az alap gyűjtemény, tudják új anyagokkal bővíteni, illetve a jelenlegi tervezési formához kellett igazítani, a régi ilyen szempontból idejenuvlt volt. Például jelenleg anyanyelvijátékokat, valamint mindennapi mozgást is kell tervezni az óvodában, ezekkel mind kiegészítették a gyűjteményt, természetesen itt is ügyelve az alap tematikára, népi táncosmozgásokkal színesítették és néphagyományhoz kapcsolódó anyanyelvijátékokkal.

Igyekeztek mindig a zalai, göcseji hagyományokra építeni, viszont a legtöbb gyűjtemény anyaga ezt nem tette kivitelezhetővé. A mondóka anyag még minden korosztály számára alkalmas volt, viszont a mozgásos, dalos játékok inkább már nagycsoportosoknak, iskolába készülőknak, fejlettebb középssőknek felelnek meg, így bele vonták általánoságban véve a magyar néphagyományokat, például Forrai Katalin könyvéből is sokat szemezgetnek. Viszont zenehallgatáshoz legtoóbször zalai népdalokat használtak.

Az óvodapedagógus elmondása alapján az óvodában nagyon mélyen és sokrétűen valósult meg a néphagyományápolás, és minden dolgozó szívét- lelkét beletette ebbe a fajta munkába. A munkaközösség összetartott és közösen alakított ki hagyományokat (pl.: komálás), és az aktuális intézményvezető is mindig támogatta a munkájukat ezen téren is.

Nyugdíjas óvodapedagógus, aki az alap dokumentum megírásában vett részt

40 évet töltött a pályán, egész pályafutása során a Landorhegyi úti Tagóvodában dolgozott.

Az óvodapedagógus szerint lényeges belevinni az óvodai nevelésbe a néphagyományápolást. Ő maga teljes lényével megélte ezt a fajta nevelési módot, szeretett így dolgozni. Véleménye alapján fontos megismerni és tudni honnan származunk, milyenek a gyökereink, és ezt meg tudjuk mutatni a gyermekeknek. Főleg a mai digitális, rohanó világban ez jelenti

a gyermekek számára az újdonságot, az új élményeket, illetve a családok már nem élnek meg mélyen a hagyományokat, a karácsony és a húsvét is például az ajándékozásról szól, nem a hagyományok megéléséről. Ebből kifolyólag a gyermekek az óvodában találkoznak a néphagyomány életetésével leginkább, így fontos az óvodapedagógusok feladata ezen a téren.

Amikor megírták az alapidokumentumot, nem csak Forrai Katalin gyűjteményéből válogattak, hanem Vajda József zalai mondóka és gyermekjáték gyűjteményét használták fel, amely remekül kifejt sokféle hagyományt, például a betlehemezést, zöldágjárást; hogy hogyan valósultak meg ezek a zalai településeken. Ez az egész óvodai nevelést átjárta, hogy zalai hagyományokra építsék munkájukat, minden foglalkozásba beleszóték, a mozgásos foglalkozásba is tudtak belevinni zalai népi gyermekjátékokat, a vizuális, környezeti, anyanyelvi, ének- zenei területen is kiválóan alkalmazhatóak voltak.

A zalai hagyományokra építve tudtak előadásokat, mesejátékokat, dramatizálásokat tanítani a gyermekeknek. Akkoriban leginkább nyilván a fő ünnepeket tartották, a húsvétot, karácsonyt, farsangot. Azonban programot fűztek a pásztor ünnepek, valamint a Márton nap köré is. Pásztor ünnepekor vásárt, Márton napkor lámpás felvonulást tartottak a szülők bevonásával. A téli ünnepkörben kiemeli a Lucázást, a nagycsoportosok ilyenkor mindig mentek jókívánságokat mondani egyik csoportból a másikba, illetve az Adventi időszakot a várakozás megélését, közös óvodai gyertya gyújtást, a karácsonyi dalok tanulását, díszek készítését hagyományos módszerekkel. A farsang is jelentős ünnep, amelyet valamikor zárt körben tartottak, valamikor szülőket is bevontak és tréfas játékokat játszottak, maskarás felvonulást tartottak, hogy elűzzék a telet. Húsvétkor is igyekeztek mindenféle hagyományos tojásfestési technikát átadni, ezenkívül a zöldágjárást is tartották, illetve a locsolkodást.

A gyűjteményt egész évben folyamatosan használták mindig, ha az adott héten volt egy néphagyományhoz fűződő jeles nap akkor aköré építették a terveiket. Felelevenítették környezeti nevelésnél például az adott naphoz kapcsolódó népi időjósításokat (pl.: Erzsébet, Gál, Katalin napja), olyan népi dalos játékokat vittek be, amelyek a jeles naphoz kapcsolódtak. A környezeti nevelésbe oly módon is bele tudták vinni, hogy ha például Gál napja volt, amely egyben a halak visszahúzódásának a napja, akkor megismerkedtek a halak élővilágával, fajtaival, felépítésükkel, úgyhogy színes és tág módon értelmezték mindig is ezt a fajta nevelést, és igyekeztek mindig átadni a megfelelő ismereteket.

A gyűjtemény nagyban segítette a nevelés megtervezését, hiszen remekül összefoglalja a hagyomány éltetéséhez szükséges óvodába integrálható anyagokat. A 90-es évek elején az ő munkaközösségük leginkább a hagyományörzésben találta meg saját arculatát.

Természetesen az ONOAP-ot is figyelembe vették a nevelés megtervezésekor, de igazából szinte minden ott elvárt feltétel, beleültethető hagyományörző keretek közé.

Mindig törekedtek arra, hogy zalai, göcseji, dunántúli hagyományokra építsenek. Zenei, népi játéki oldalról ezt remekül meg is tudták valósítani, és zalai hagyományokra építeni. A környezeti nevelésnél, eszközhasználat bemutatásoknál, némely népszokásnál (pl.: pásztortorjáték), megfigyelésnél (pl.: időjóslás) nem ragaszkodtak a területi szokásokhoz, ezáltal Magyarország hagyományiból építkeztek. Szóval elmondható, hogy ahol tudtak, zalai hagyományokat vittek bele a nevelésbe, azonban fontosnak tartották, hogy az ország minden tájáról kapjanak ismereteket a gyermekek, illetve a kivitelezés is így valósult meg a legjobb módon.

Ő is úgy gondolja, hogy a 2016/2017- es munkaközösség jól látta, hogy szükséges a kiegészítés megírása, hiszen sok új anyag jött ki az alap dokumentum megíródása óta, még több ismeret áll rendelkezésre.

Szerinte teljes mértékben megfelelően valósult meg a néphagyomány ápolás az óvodában, szívvvel- lélekkel csinálták, és a gyermekek minden fejlődésükhöz szükséges ismereteket, nevelést megkaptak a néphagyomány ápolás tükrében folytatott nevelői munka folyamatában.

3.5. Eredmények összegzése

A következőkben összefoglalom az eddig leírt interjúk és a dokumentum elemzés eredményét a kutatási kérdéseim sorrendjében haladva.

Vajon régebben, mikor megíródott a gyűjtemény, többet használták a tervező munkához a gyűjteményt, mint jelenleg?

A tapasztalataim alapján a mai napig használják az óvodapedagógusok a helyi gyűjteményt. Többnyire a 2016/2017- es kiegészítést használják, ami teljesen érhető, hiszen sokkal modernebb a mostanában használt tervezési formához igazodó a szerkesztése, gazdagabb az ismeretanyag, és kiegészítették anyanyelvi játékokkal, mindennapi mozgásos tevékenységgel, amelyek jelenleg kötelezőek már az óvodában. Viszont az alap gyűjteményt is előveszik, hiszen a kalendárium, találós kérdések, hiedelmek, időjóslások, közmondások csak az alapgyűjteménybe találhatók a kiegészítésben nem jelennek meg. A nyugdíjas óvodapedagógusokat nyilván érzelmi szál is fűzi a gyűjteményhez, hiszen saját munkájuknak tekintik. Ebből az okból kifolyólag előfordulhat, hogy valamivel jobban elmélyedtek ebben a világban, de

alapvetően megállapításom szerint pont ugyanakkora jelentősége van a helyi gyűjtemény használatának a tervező munkához most is, mint régebben.

A dokumentum elemzésnél is kimutatható, hogy a mai napig fontos szerepet tölt be az óvoda életében, hiszen írtak hozzá egy kiegészítést, hogy modernizálják és bővítsék a gyűjteményt, ezért jelenleg is jól használható.

Régebben nagyobb hangsúlyt fektettek a néphagyományok ápolására a Landorhegyi Tagóvodában, mint most?

A válaszok alapján nem. Most is kiemelkedően fontos a néphagyomány éltetése az óvodában, mint régebben. Ugyan úgy, néphagyományi alapokra építik, ha műsort, mesejátékot, tanítanak a gyermekeknek. Jelenleg is figyelembe veszik a jeles napokat, ünnepeket és tartják a régi szokásokat, például a pünkösdi napján lévő program szervezést, amelybe bele vonják a szülőket, a betlehemezés, adventi időszakban a közös gyertyagyújtások...stb. Továbbra is viszik a gyermekeket, népzenei előadásokra, hagyományőrző programokra.

A dokumentum elemzés alapján is leírhatom, hogy mivel ilyen nagy hangsúlyt fektettek a kiegészítés megírására és bővítésére, valamint mind emellett meghagyták a régi gyűjtemény alapvonásait ezért is elmondható, hogy most is igazán fontos az óvodában a néphagyomány éltetése.

Az őszi ünnepkörhöz használják/használták leginkább alapul a helyi gyűjteményt?

A válaszokból az derült ki, hogy nem, mivel az egész éves nevelőmunkához használják a gyűjteményt. Viszont a jelenleg ott dolgozó óvodapedagógus megemlítette, hogy mivel az őszi ünnepkör néphagyományokban a leggazdagabb, ezért valószínűleg akkor veszik elő legtöbbször a tervezőmunkához a gyűjteményt.

Azonban a dokumentum elemzésnél láthatjuk, hogy a legtöbb ismeretanyag a gyűjteményben a téli időszakhoz van és ezután következik az őszi. Ebből kifolyólag valószínűsíthető, hogy bár egész nevelési évben használják, azonban legtöbbször az őszi ünnepkörhöz fűződően veszik igénybe, a válaszok alapján.

Régebben más jeles napokat, ünnepeket emeltek ki és tartottak, mint jelenleg?

A nyugdíjas óvodapedagógusok válaszai alapján a komálás és a zöldágjárás, azok a hagyományok, amelyek régebben megjelentek az óvodában, ezeket a jelenleg ott dolgozó pedagógus nem említette. Ezen a kettő szokáson kívül viszont válaszaik egyeznek, és az óvodában megmaradt azoknak a szokásoknak, hagyományoknak az éltetése, amelyet kialakítottak hosszú évek során.

Ezt a 2016/2017- es kiegészítés elemzése is mutatja, hiszen ugyan azok a jeles napok, ünnepek és népszokások jelennek meg benne csupán annyi különbséggel, hogy bővítették az ismeretanyagot és kiegészítették még ezeken kívül a zöld jeles napokkal.

Szükséges volt a gyűjtemény kiegészítése 2016/2017- es nevelési évben? Miért?

Ebben a válaszadók mondhatni egyhangúan egyet értettek, hogy igen. Kettő szempontból is kifejezetten szükséges volt. Az egyik, hogy a mai tervezési formához igazítsák, magyarul modernizálják az alapgyűjteményt, és kiegészítsék azokkal a kötelező óvodai tevékenységekkel, amelyekkel kiegészült az óvodai nevelés (anyanyelvi játékok, mindennapi mozgás). A másik indok az volt, hogy a régi gyűjtemény megíródása óta rengeteg szakirodalmat adtak ki, amely alapján bővíthető volt az ismeretanyag, és ez szükséges is volt, hiszen fontos az ismeretek újítása és bővítése, és ezen téren volt is rá lehetőség.

Az elemzésem alapján is elmondható hiszen egy sokkal komplexebb és tevékenységi formákkal kibővített kiegészítést alkottak meg az intézmény dolgozó. Illeszkedik a manapság használatos óvodai tervező munkához, így megkönnyítve az óvodapedagógusok munkáját.

Hangsúlyos, hogy zalai, göcseji hagyományokra építsék a hagyomány életetést? Miért?

Az óvodapedagógusok válaszai alapján azt a következtetést vontam le, hogy fontosnak tartották, hogy zalai, göcseji hagyományokra építsenek, ahol csak az ismeretanyag engedi. Elengedhetetlen volt nekik, dunántúli és Magyarország teljes területéről való néphagyományokra is építkezni, viszont ez mindig is természetes volt, hiszen céljuk a néphagyományokkal való megismertetése volt a gyermekeknek, és ebbe egész országunk hagyományi bele tartoznak, de ahol tudtak ott igyekeztek zalai hagyományokat belevinni a nevelő munkába.

A helyi gyűjtemény elemzése is ezt mutatja, hiszen felhasznált irodalmi között szerepelnek zalai és göcseji népijáték, népdal, népi szokásokat, hagyományokat összegyűjtő művek.

4. Összefoglalás

Szakdolgozatomat a néphagyomány az óvodában témakörben írtam. Ezen belül fejtettem ki egy adott zalaegerszegi néphagyományörző óvoda hagyomány éltetéséhez fűződő viszonyát. Az őszi ünnepkört mutattam be az ő szemszögükből a helyi gyűjteményük alapján, amely az intézményben alap dokumentum.

Elméleti háttértem tartalmát a témakörhöz kapcsolódó fogalmi megközelítésekben indítottam, leírom a néphagyomány, a népszokás, a jeles napok, az ünnepek, a népimondókák, kiolvasó, és a népi énekes gyermekjátékok fogalmát. Kifejtettem az ONOAP miként ír a néphagyományápolásról, valamint Kodály kapcsolódó téziseit, amely azért fontos mert zenihagyomány nevelést erre építik a mai napig az óvodákban. Azért gondoltam lényegesnek ezeket a gondolatokat kifejtetni a dolgozatom elején, hogy megalapozza a téma fontosságát és lényegességét, illetve, hogy elhelyezzem a témát a gondolatmenetben. Ezek után az őszi ünnepkört mutattam be a dolgozatomban az említett óvoda helyi gyűjteménye alapján, igyekeztem egy olyan összeállítást elkészíteni, amely bemutatja, hogy mennyire jól hasznosíthatók és beépíthetők az óvodai nevelésbe a hagyományok ápolása. A következő résznek is ez volt a célja annyi különbséggel, hogy kifejezetten a zalai hagyományokat emeltem ki, mivel az óvoda is itt található, amelyben az a helyi gyűjtemény íródott, amelyet dolgozatomban alapjául választottam. Célkitűzésem az volt, hogy bemutassam mennyire jól hasznosítható és komplexen beépíthető az óvodai nevelésbe a néphagyományok éltetése.

A kutatásom legfőbb témája az őszi ünnepkör és a helyi gyűjtemény köré épült. Ezek alapján fogalmaztam meg hat kutatási kérdésemet, és kerestem fel interjúalanyaimat. Bemutattam és elemeztem a helyi gyűjteményt, mivel soha nem lett közzétéve nyilvánosság előtt, illetve vizsgálati kérdéseimre kapott eredményeket is alátámasztom vele. Megállapításom szerint ez az óvoda igazán remekül tevékenykedik a néphagyományok éltetésével kapcsolatban. Úgy gondolom, ha továbbra is ezen az úton folyik a nevelői munkájuk, akkor igazi gyöngyszeme lesz ennek a kis városnak az óvoda. A kutatási eredmények összefoglalása is mutatja, hogy az 1990- es évek óta tartják magukat az alap koncepciójukhoz, továbbra is tartják az évek során kialakított szokásaikat és gyarapítják a gyűjteményt, formálják, amelyre remek példa a 2016/2017- es kiegészítés. Véleményem szerint a későbbiek során ez kutatható lehet nagyobb körben, más zalai néphagyományörző óvodával összehasonlítva a fentiekben említett óvodát, esetleg szülők véleményét kikérni, hogy mennyire preferálják ezt a típusú nevelést. A kutatásomba is látható, hogy a gyűjtemény sose lett publikálva. Ezen

okból kifolyólag javaslatom az lenne, hogy szélesebb körben is ismertessék munkásságukat az intézmény dolgozói, ezzel ihletet adva kollegáik számára.

A dolgozat készítése által megszerzett ismereteimet, úgy gondolom, az elkövetkezendő években is sikerekkel hasznosítom, emellett tovább gyarapítva a témával kapcsolatos szakirodalmat, remélem, inspirációt nyújthatok a jövő óvodapedagógusai számára.

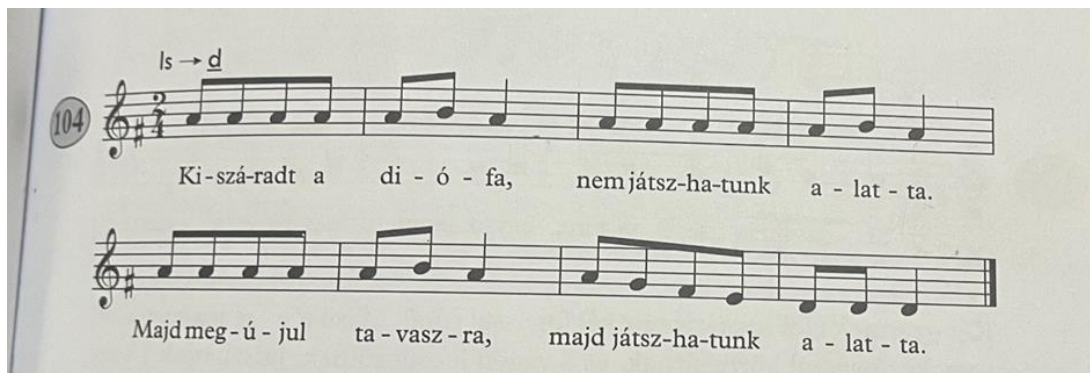
5. Irodalomjegyzék

1. Aggné és munkatársai (az intézmény egykori óvodapedagógusai): Néphagyomány ápolása óvodánkban. Zalaegerszegi Landohegyi Óvoda Landohegyi úti Tagóvodája, Zalaegerszeg, 1998
2. Baranyai Sándorné: „Velünk élő néphagyományok”, segédanyag a néphagyományok ápolásához az óvodában (válogatás). Hajdú Bihar Megyei Pedagógiai Intézet, Debrecen, 1992, 6-8. p.
3. Dr. Bucherna Néndorné - Faust Dezsőné- Zadravecz Teréz: Néphagyományörzés az óvodában. Hani Alapítvány, Budapest, 1991, 5-6. p.
4. Forrai Katalin: Ének az óvodában. Móra Könyvkiadó, Budapest, 2016, 151-249. p.
5. Gálné és munkatársai (az intézmény egykori/ jelenlegi pedagógusai): Téma és anyag ajánlás az óvodai népi hagyományok ápolásához (Néphagyomány ápolása óvodánkban gyűjtemény kiegészítés). Zalaegerszegi Landohegyi Óvoda Landohegyi úti Tagóvodája, Zalaegerszeg, 2016/2017
6. Ittész Mihály: VI. A zenei nevelés magyar módszere Kodály Zoltán zenei nevelési elvei, tanításai. Zenepedagógiai tankönyv, szerkesztő: dr. habil. Vas Bence, Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar, Zeneművészeti Intézet, 2015, 122-130. p.
7. Király Zsuzsanna: A Kodály- módszer históriája. Tanulmány, 2012
http://www.parlando.hu/2012/2012-5/2012-5-07-Kiraly.htm#_ftn1
[\[2023.04.10.\]](#)
8. Kodály Zoltán: Néphagyomány és zenekultúra. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1974, 250. p.

9. Komáromi Lajosné: Vidám, dalos esztendő; Mondókák, dalok, versek, zenei játékok a teljes nevelési évre I.; ős. Novum Könyvklub, 2020, 41. p., 128. p.
10. Kontra József: A pedagógiai kutatások módszertana. Egyetemi jegyzet, Kaposvári Egyetem, 2011
11. Lázár Katalin: Mit játszottok, mátkák?. Kaposvári Egyetem Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai kar kiadója, 2002, 20-67 p.
12. Magyar néprajzi lexikon 5. kötet. Főszerkesztő: Ortutay Gyula, Akadémiai kiadó, Budapest, 1982 <http://mek.niif.hu/02100/02115/html/5-1049.html>
[2023.04.04.]
13. Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja: <https://www.dioovoda.hu/arc-hvum/orszagosalapprogram.pdf> [2023.03.10.]
14. Összeállította: Vajda József: „Új Hold, fényes Nap...” ;zalai népi mondókák és gyermekjátékok. Zala megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Zalaegerszeg, 1988, 6-103. p.
15. Pethő Villő: Életreform elemek a Kodály- szövegekben. Tanulmány, 2015, 225-229. p. https://mek.oszk.hu/14600/14688/pdf/14688_18.pdf [2023.03.14.]
16. Szerkesztette: Hintalan László János: Aranyalma; játékhagyomány. Örökség Alapítvány, 2005, 20. p.

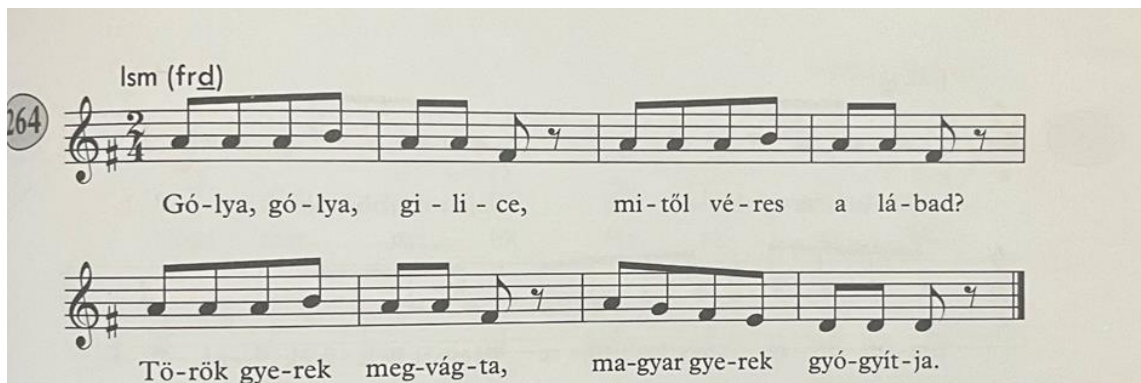
6. Melléklet

1. számú melléklet: Kiszáradt a diófa...

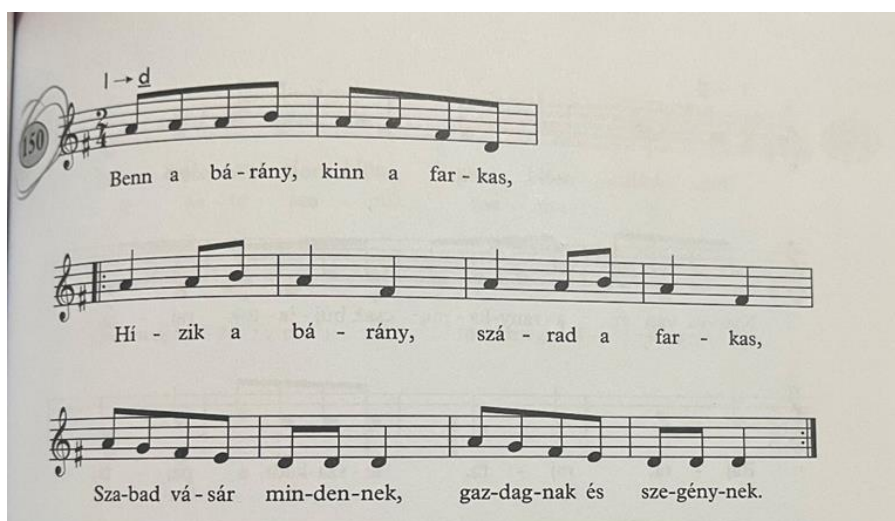
Kép forrás: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 104- es dal

2. számú melléklet: Gólya, gólya gilice...

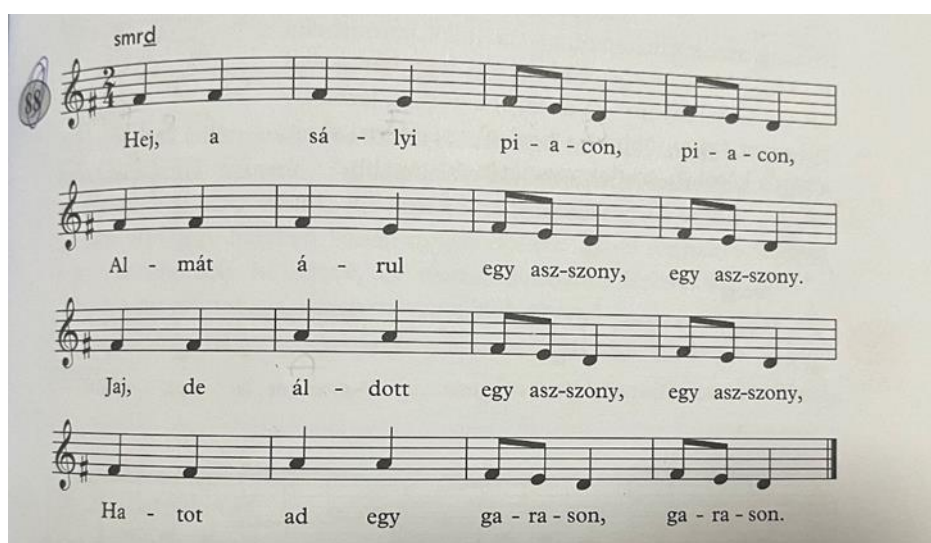
forrás: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 264- es dal

3. számú melléklet: Benn a bárány kint a farkas..

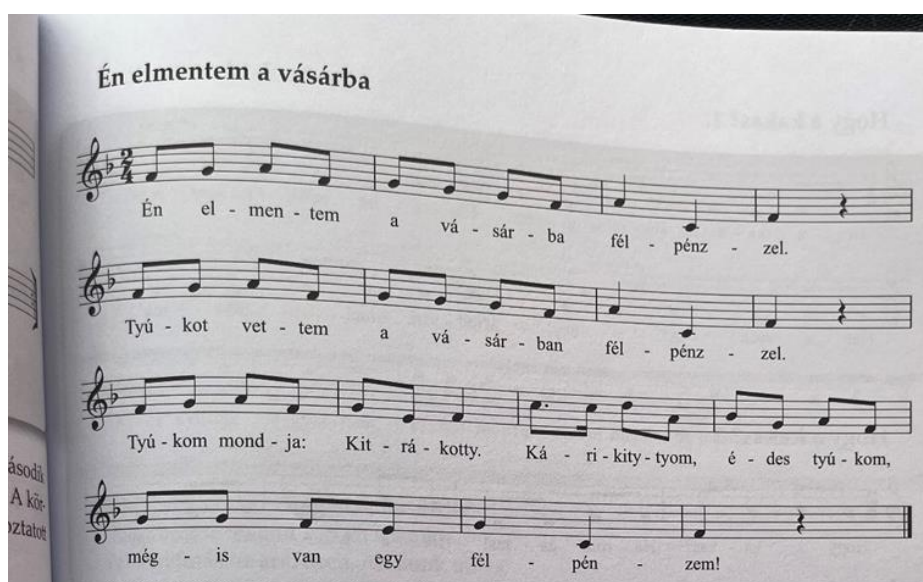
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének sz óvodában, 150- es dal

4. számú melléklet: Hej, a sályi piacon...

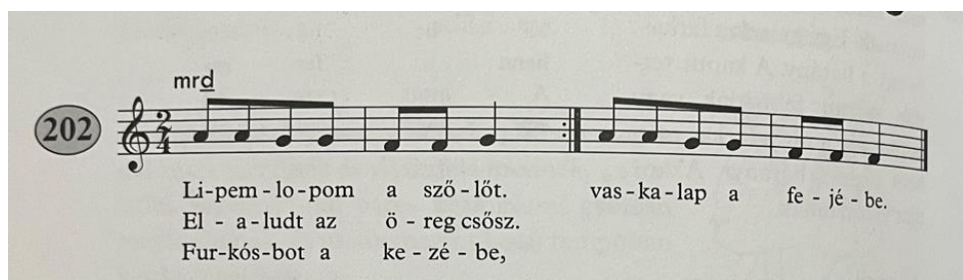
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 88- as dal

5. számú melléklet: Én elmentem a vásárba...

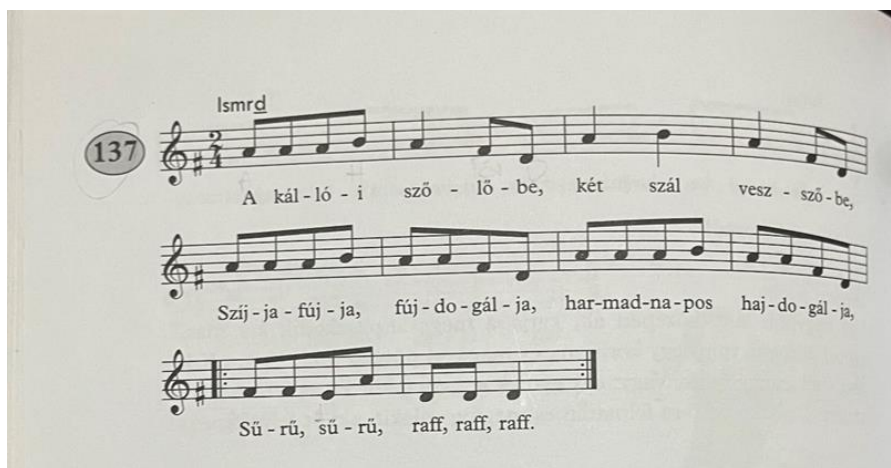
Kép forrása: Komáromi Lajosné: Vidám dalos esztendő, ősz, 41. p.

6. számú melléklet: Lipem- lopom...

Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 202-es dal

7. számú melléklet: A kállói szőlőbe...

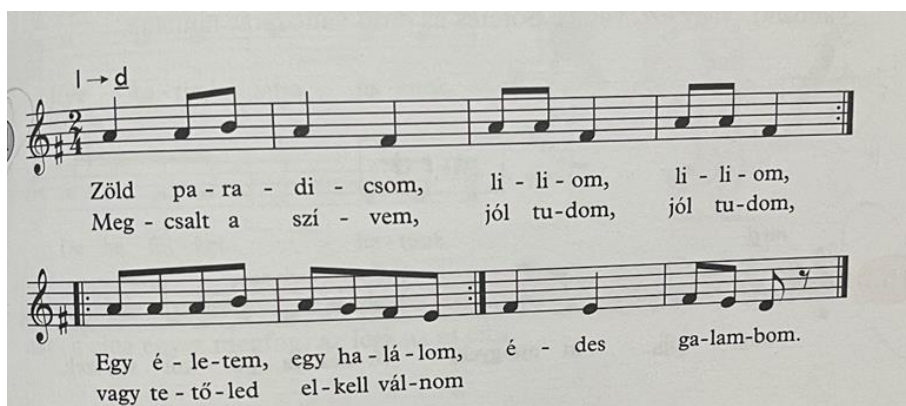
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 137-es dal

8. számú melléklet: Borsót főztem....

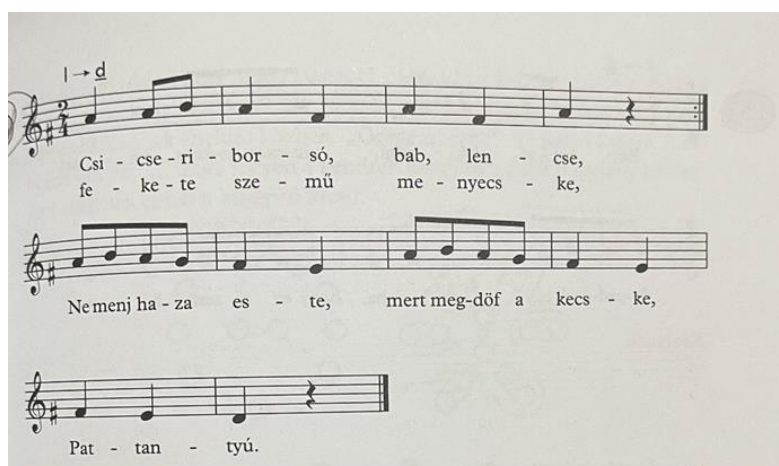
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 111-es dal

9. számú melléklet: Zöld paradicsom...

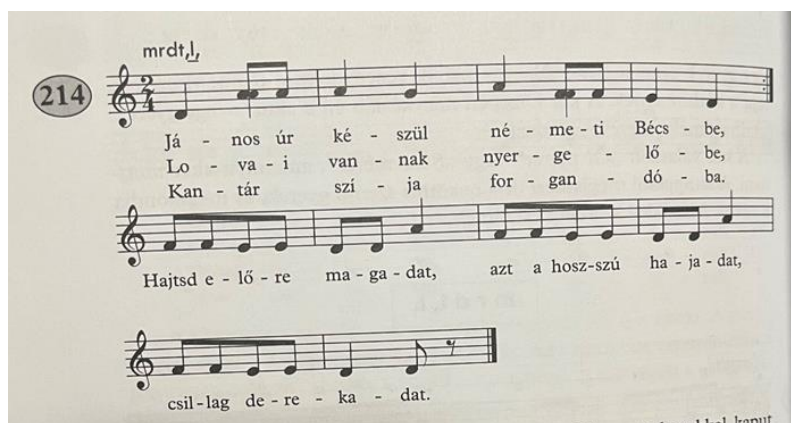
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 181-es dal

10. számú melléklet: Csicsriborsó...

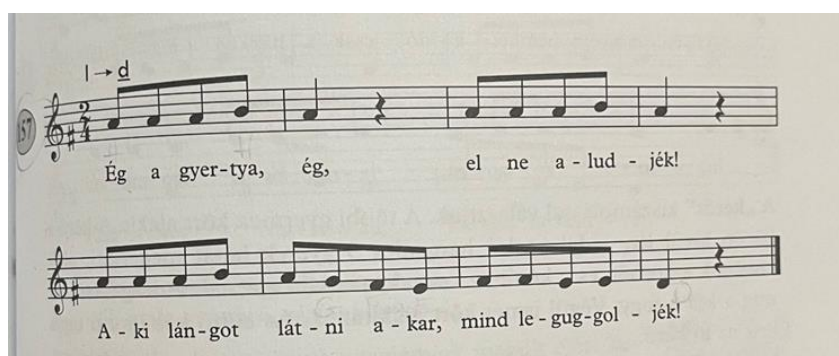
Kép forrás: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 153- as dal

11. számú melléklet: János úr készül...

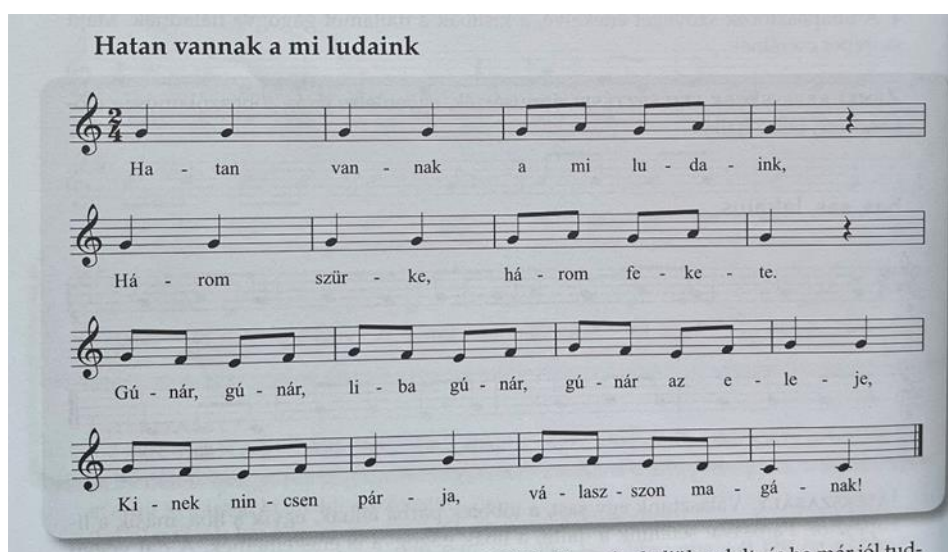
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 214- es dal

12. számú melléklet: Ég a gyertya ég...

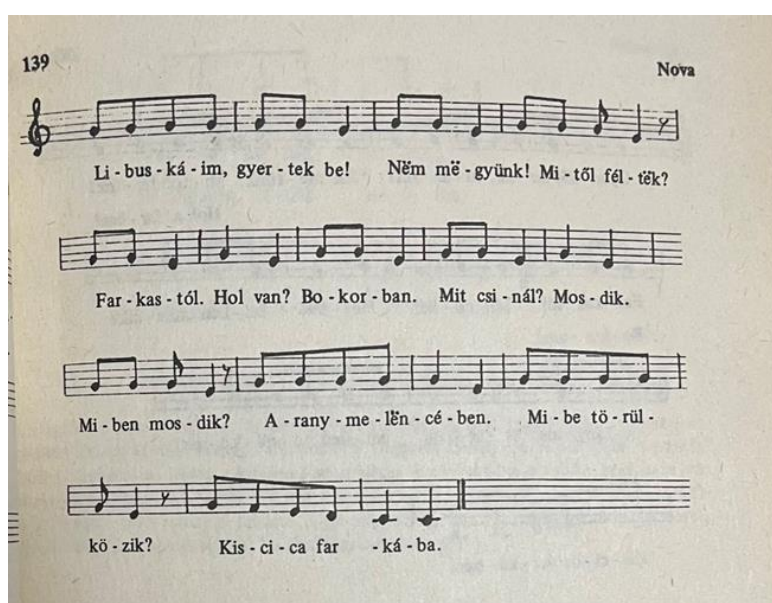
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 157- es dal

13. számú melléklet: Hatan vannak a mi ludaink...

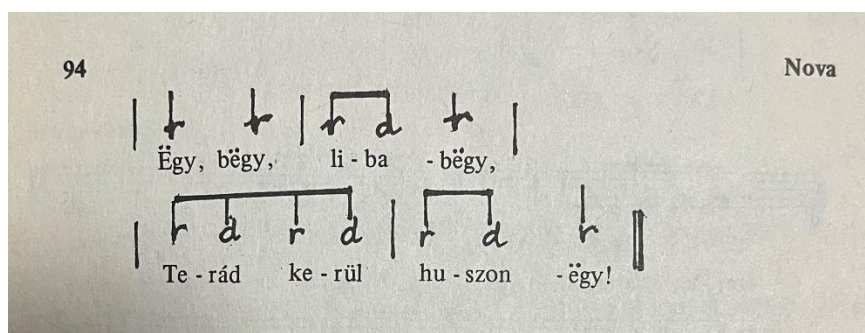
Kép forrása: Komáromi Lajosné: Vidám, dalos esztendő, ősz, 128. p.

14. számú melléklet: Libuskáim gyertek be...

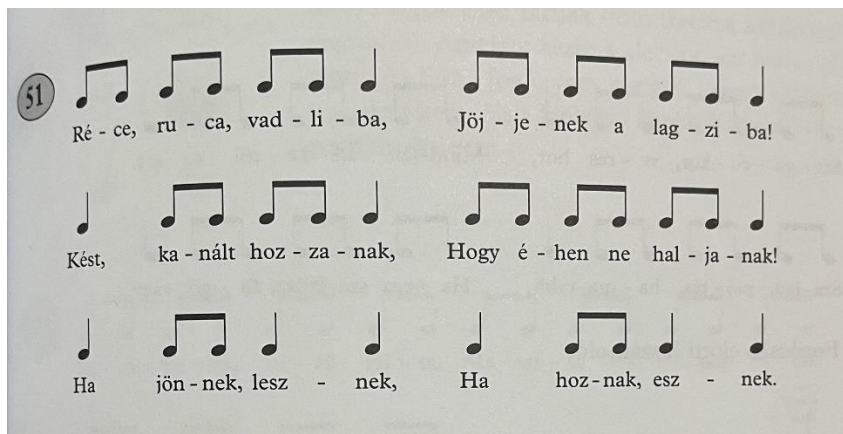
Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap..”, 139- es dal

15. számú melléklet: Egy, begy, libabegy....

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 94-es

16. számú melléklet: Réce- ruca vadilba..

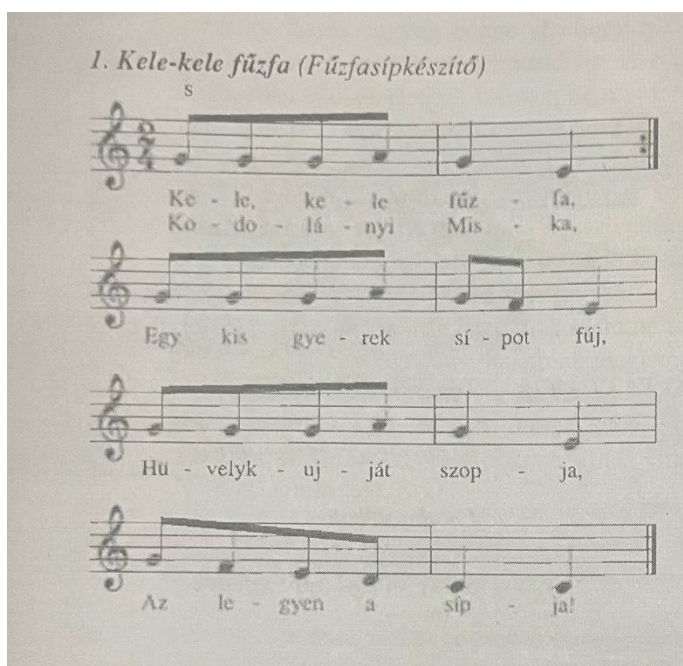
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 51-es mondóka

17. számú melléklet: Erzsébet asszony...

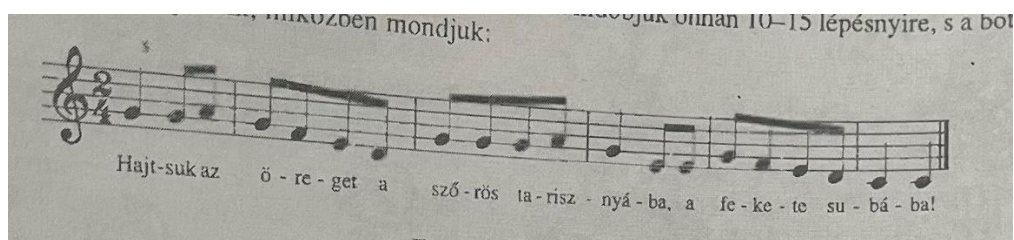
Kép forrása: Forrai Katalin: Ének az óvodában, 125-ös dal

18. számú melléklet: Kele- kele fűzfa...

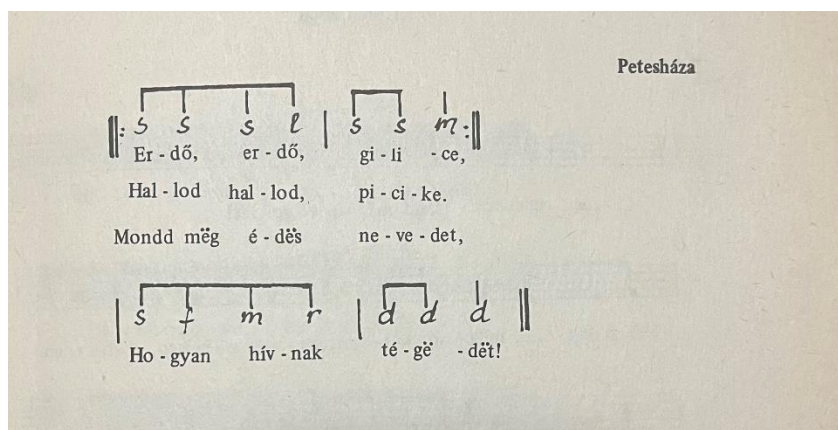
Kép forrása: Lázár Katalin: Mit játszatok, mátkák?, 61. p.

19. számú melléklet: Kanászozás....

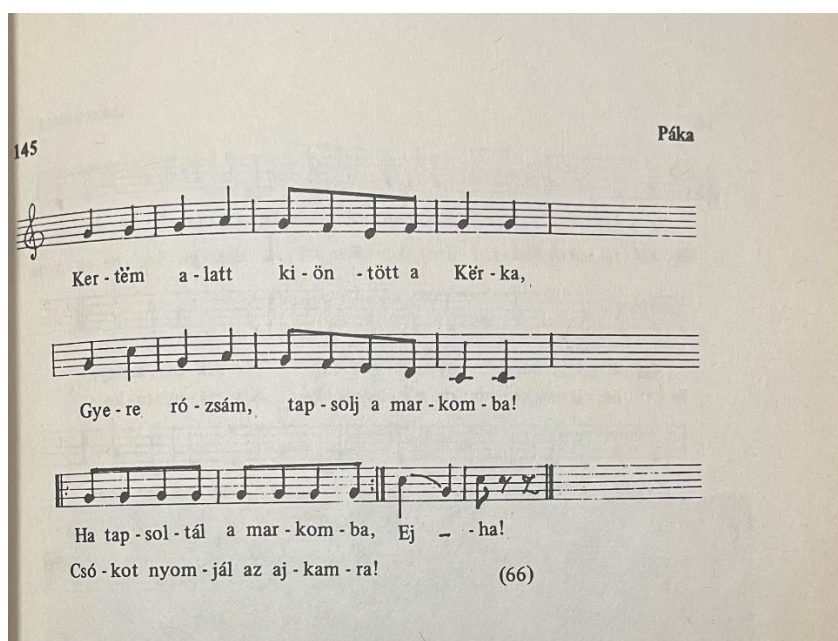
Kép forrása: Lázár Katalin: Mit játszatok, mátkák?, 67. p.

20. számú melléklet: Erdő, erdő, gilice...

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap..”, 141- es dal

21. számú melléklet: Kertem alatt....

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 145-ös dal

22. számú melléklet: Jertek lányok játszunk...

126 Zalaegerszeg

Jer - tők, lá - nyok, játsz - szunk,
De u - gyan mit játsz - szunk?

Csen - get - bon - got, nagy - ha - ran - got,
Á - dám vac - kot, hat ba - rac - kot.

Ten - gē - ri gug - got, ten - gē - ri gug - got!

64

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 126-os dal

23. számú melléklet: Babot főztem...

118 Nova

Ba - bot főz - tem,
Jól mēg - szó - tam.

Án - ge - le, bán - ge - le, buks!

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 118-as dal

24. számú melléklet: Körbe, körbe gyerekek...

169 Zalaegerszeg

Kör - be - kör - be, gye - rē - kek, a kör - nek a vá - rá - ba.

Szēd - jünk vi - rá - got, Kis - ki - rály - né, kit adsz ki?
Kös - sünk ko - szo - rút!

Ezt a - dom, ezt, ked - ve - lēm én ezt, Csó - ko - lom én ezt,

Szép ma - ga, szép ru - há - ja, é - kēs a já - rá - sa. (79)

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 169-es dal

25. számú melléklet: Fehér liliomszál ugorj a Dunába...

151 Pusztamagyaród

Fe - hér li - li - om - szál, u - gorj a Du - ná - ba!
Tá - maszd még ma - ga - dat a Du - na hab - já - ba!
Mo - sa - kod - jál még, Egy kis lő - ány kö - té - nyé - be'
F é - sül - köd - jél még!
tő - rül - köz - zél még!

85

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 151-es dal

26. számú melléklet: Ha én cica volnék....

137 Salomvár

Ha én ci - ca vol - nék,
Száz e - ge - ret fog - nék.
De én ci - ca nem va - gyok,
E - ge - ret sem fog - ha - tok.

(61)

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 137-es dal

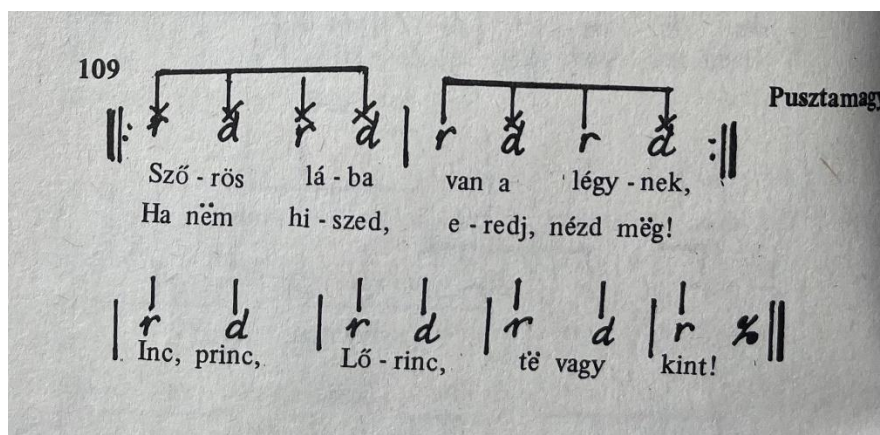
27. számú melléklet: Pap utcában süt a nap...

108

Pap ut - cá - ban süt a nap,
Be - ha - ran - go - zott a pap,
É - des - a - nyám asz - szony,
Jön a ci - gány - asz - szony.
Főz - zön egy kis le - ves - két.
Mond - jon ne - kém szé - rőn - csét!

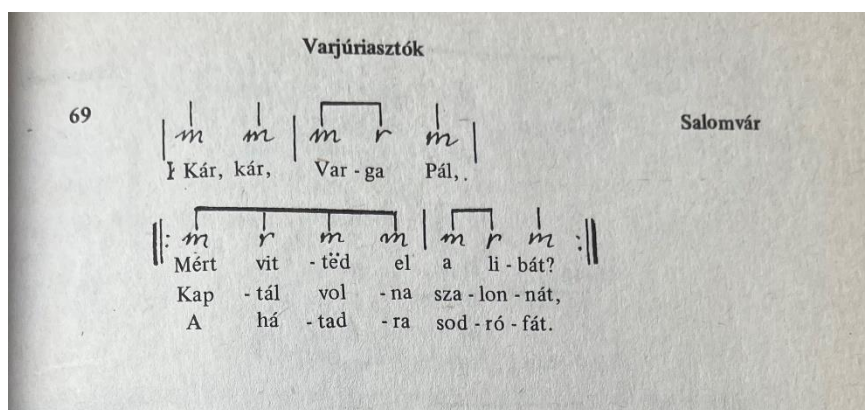
Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 108-as mondóka

28. számú melléklet: Szőrös lába van a legénynek...

Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap..”, 109-es mondóka

29. számú melléklet: Kár, kár Varga Pál...

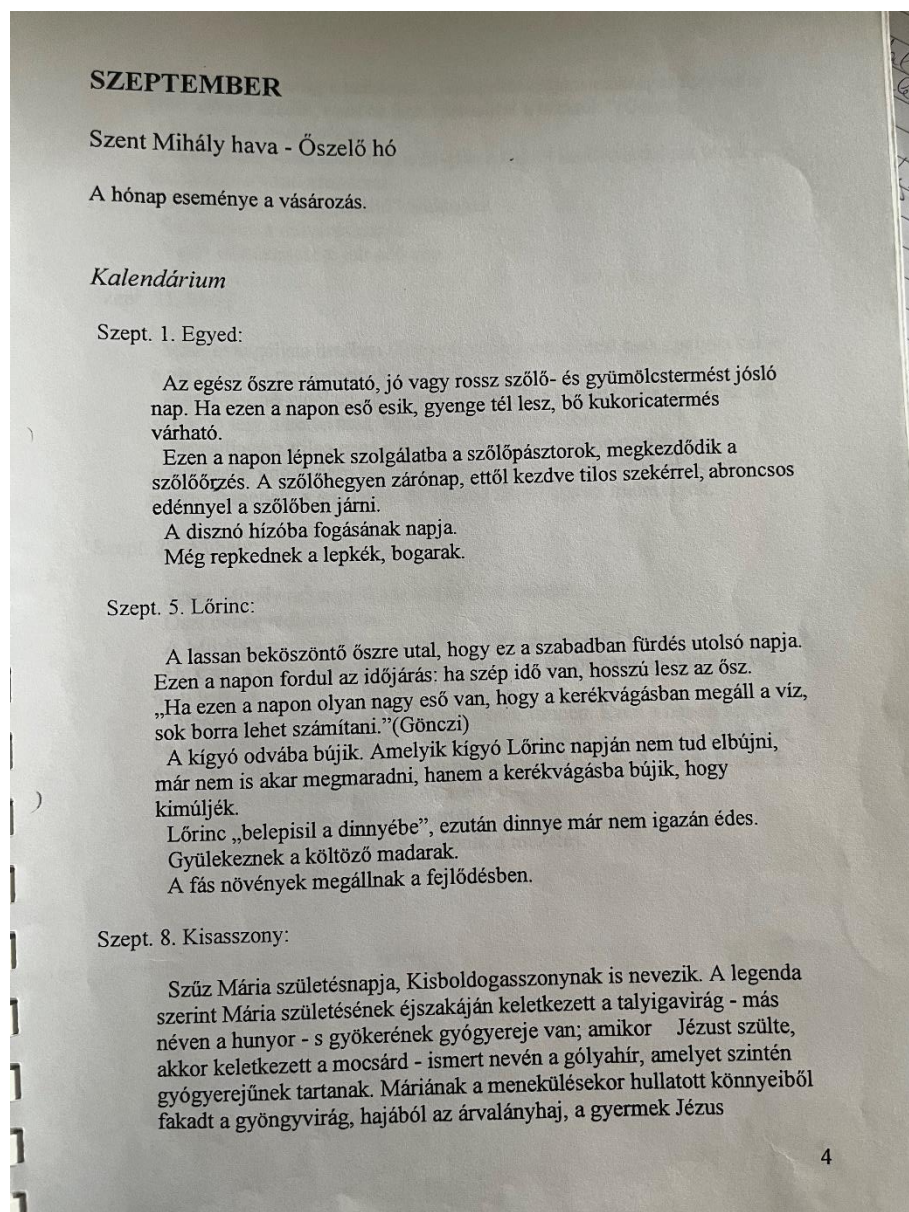
Kép forrása: Vajda József: „Új hold, fényes nap...”, 69-es mondóka

30. számú melléklet: Interjú kérdések

- 1.) Mióta van a pályán? / Mennyi időt töltött a pályán ?
- 2.) Hány óvodában dolgozott mielőtt ide került? Milyen óvodák voltak azok, hol voltak?
- 3.) Ön szerint lényeges az óvodai hétköznapiakba belevinni a néphagyományainkat? Miért gondolja így?
- 4.) Milyen célból íródhatott ön szerint a helyi gyűjtemény?
- 5.) Milyen gyakran használták/használják a tervező munkához a helyi gyűjteményt?
- 6.) Melyik ünnepkörhöz használják/használták leginkább a helyi gyűjteményt?
- 7.) Milyen főbb ünnepeket és jeles napokat emelne ki, amelyek ebben az óvodában hangsúlyosan megvalósulnak/ megvalósultak?

- 8.) Mit gondol a néphagyományom ápolása megfelelően megvalósult/megvalósul ebben az óvodában? Miért gondolja így?
- 9.) Mennyire törekedtek, hogy zalai hagyományokra épüljön a gyűjtemény? Miért gondolja így?
- 10.) Miért gondolta úgy, hogy szükség van kiegészítésre?
- 11.) Esteleg merült-e önben fel bármilyen gondolat, amelyet még fontosnak tart elmondani a témával kapcsolatban?

31. számú melléklet: 1998-as alap helyi gyűjteményének, egy hónap leírásának bemutatása:

mosdóvizéből pedig a nefelejcs. „Gyógyítás céljára szükséges füveket is ezen időben szedik, mert ez által biztosított a hatásuk.”(Gönczi)

Ősi pogány őszkezdő nap.

Fecskehajtó Kisasszonynak is hívják: e naptól kezdve indulnak útnak a fecskék és a vándormadarak.

Gyűjteni kezdték a „télálló” tyúktojást.

Sok helyen a dióverés napja.

Vetés előkészítésére jelt adó nap.

Szept. 21. Máté:

Máté evangélista hetében tilos volt a búzavetés, mert csak „pelyva kelne a mag után” - pelyvahétnak is hívták.

A szőlőtermő vidéken azt tartották, hogyha e napon tiszta, napos az idő, akkor jó lesz a bortermés, bőven lesz bor a pincében.

Bár csillagászatilag ezen a napon van az őszi napéjegyenlőség, jelentősebb ünnep nem kapcsolódik hozzá. Ezután kezdődnek az őszi pásztorünnepek, a gazdasági év végét jelentő szüreti mulatságok.

Szept. 29. Mihály:

Szent Mihály arkangyal a temetők védőszentje.

Őszi évnegyedkezdő nap.

A Mihály - napi égdörgés szép őszt, de kemény telet jelent.

Ha ezen a napon még itt vannak a fecskék, akkor karácsonyig - újévig nem lesz fagy.

Mihály napja Európa szerte ismert pásztorünnep. Ezen a napon hajtják be a legtöbb állatot a faluba, s ekkor számolnak el az elvégzett munkáért, éves szolgálatuk lejárt. Az utolsó hazahajtásnál a gazdák borral kínálták a pásztorokat, kalácsot is adtak ajándékba.

E napon nagy vásárokat is tartottak.

Megszakad a fű gyökere, megszűnik a mézelés.

A halak a víz fenekére húzódnak.

Tevékenység gyermekekkel

Közösen vásárolunk dinnyét piacon vagy zöldségboltban. Szeleteléskor tapasztaljuk az egészet-felet; a részekre osztást; keskenyebbet-szélesebbet.

Mondókát, dalt tanulunk a dinnyéről.

Találós kérdéseket fejtünk meg.

A kigyóról mesélünk és tanítunk dalt, mozgunk kigyóvonalban. Tapasztaljuk a vastagot - vékonyat; egyeneset - görbét; a zárt - nyitott vonalalakzatokat.

Hangutánzással alakítjuk a hangképzést.

Alakítjuk térbeli tájékozódásukat az óvoda udvarán. Bújócskázunk, labdázunk, ugróiskolázunk, fogócskázunk, versenyjátékokat játszunk, stb. Házat, kuckót építünk, mint a kis állatok, amelyek lassan készítik téli szálláshelyeiket, vackaikat.

Rövidebb-hosszabb séták, kirándulások közben észrevetjük a természeti jelenségeket, változásokat (pókhinta, ökörmény, bágyadó napfény, még repkedő lepkék, bogarak, stb.).

Felelevenítjük apró állatokról szóló dalainkat, mondókáinkat, újakat tanulunk.

Újabb költöző madarakkal ismertetjük meg a gyerekeket. Számon tartjuk az óvodánk eresze alatt fészkelő fecske családokat, itt vannak-e még? Útra kelésüket figyelemmel kísérjük.

Fecskét, gólyát rajzolunk, mintázunk, gyülekezésüket megörökítjük. Hajtogatunk madarat, fonalvégre fűzve reptetjük.

A játékban használt és a csoportot díszítő, hangulatot kifejező fecskéket, gólyákat mi is „elreptetjük”. Dalokkal, versekkel vershallgatással festjük alá a bűszűz hangulatot.

Érzékeljük a gyors- lassú mozgást. Éneklésünkkel kifejezzük a szöveg és dallam egységét.

Észleljük és alkalmazzuk a térirányokat (repülés).

Figyelünk a színek jellemző megnyilvánulásaira (madarak színei).

Felismerjük a keskenyet - széleket (madarak szárnyai).

Sétáink alkalmával különböző formájú és nagyságú köveket, kavicsokat, terméseket gyűjtünk, melyeket a későbbiekben megfestetünk, ill. feldolgozunk (sás, fenyőtoboz, júdáspénz, disztők, stb.).

Ismerkedünk az őszi virágaival (kikerics - kőkörcsin - őszike, iringó - tövises kóró, őszirózsa, stb.).

Kirándulás keretében diót verünk, szedünk. Élményeinket egyéni módon örökítjük meg (mintázás, festés, rajz, mozaik munka, stb.).

Babakonyhában diót törünk, szétnyitunk, kóstolunk. Darálás után diós kevertet sütünk.

Dióhéjból játékokat készítünk (teknős, vitorlás, bölcső, stb.)

Ellentétpárokat fedezünk fel: kemény - puha; gömbölyű - szögletes.

A kirándulás helyszínén rendet, tisztaságot hagyunk magunk után. Óvjuk a körülöttünk élő egyéb növényeket.

Látogatást teszünk a Falumúzeumban, ismerkedünk a régi népi építészettel, használati - és mezőgazdasági eszközökkel.

Elkezdjük parasztdvar barkácsolását, melyet folyamatosan bővítünk, hetek, hónapok folyamán.

Felelevenítjük a zalaegerszegi Mihály napi vásár hagyományát (nagyállat vásár, gabona, fa s egyéb termények vására), vásáros játékot játszunk. (vásárfia, mondókázás, éneklés)

Ismerkedünk jellegzetes pásztorviseletekkel, kifejezésekkel (csikós, pásztor, kanász, bojtár, számadó, akol, ostor, stb.).

Folytatjuk parasztdvarunk barkácsolását - természetes anyagokkal ismerkedünk, dolgozunk (csuhé, kukoricaszár, kukoricacsutka, szalma, rafia, stb.).

Pásztoros játékot játszunk az állatokkal, elszállásoljuk őket a télre.

Pásztorokról, állatokról szóló mesét mesélünk.

Zenei anyag

Mondókák

Etykem - petykem kergetőre
Szőrös lába van a légynek
Pap utcába süt a nap
Böm, böm bika
Egerszegi vásárba
Elment apám tököt venni

Új Hold 102
Új Hold 103
Új Hold 108

Körjátékok

Ötven dinnye
Tekeredik a kígyó
Kis-kis kígyó
Erdő-erdő gilice
Katalinka szállj el
Hetet érett a mogyoró
De jó a dió
Kiszáradt a diófa
Pap utcára süt a nap
Benn a bárány

Pilike

Új Hold

Új Hold

Zenehallgatás

Érik a dinnye
Elment a madárka
Madárka, madárka
Diófából van a...
A juhásznak jól van dolga
Megismerni a kanászt
Kelj fel juhász
Már ezután Szent Mihály nap...
Megkötöm lovamat

Vivaldi: Négy évszak- Ősz tétel

Irodalom

Mondókák

Elmúlt a nyár, itt az ősz,
Szőlőt őríz már a csősz.

Gólya, gólya kelep-kelep
Nagy útra megy isten veled
Isten veled fiúk, lányok
Kikeletkor visszaszállok.

Elment a fecske
Üres a kalitka
Azt üzente vissza,
Visszajön tavaszra.

Görög - dinnye, török tök
Szerda után csütörtök
Török - bőrök hömbörög,
egy zsák diót megtörök.
Csörgő - börgő mogoró
te leszel most a fogó.

Dombon törik a diót...

Gyerekek, gyerekek...

Ide nézz, törökméz
Fele cukor fele méz.

Végeladás
Nincs maradás.

Aludj baba, aludjál
feljött már a csillag.
Aranyos kis bárány
hazafelé ballag.

Egerszegi vásárba
Kolbászt sütnék sátorba
Sül, sül, sül,

De jön egy nagy forgószelel
A lakoma véget ér.

Kelep, kelep gólyamadár
Itt van az ősz elmúlt a nyár
Kár, kár, kár
Hogy elmúlt a nyár.
Gólya, fecske hamar elment
Várhatod a hideg telet.
Elmúlt a nyár itt az ősz,
Szőlőt őríz már a csősz.

Versek

Kányádi Sándor: Őszeleji kívánság
Madármarasztaló
Jön az Ősz

Csanádi Imre: Nyármarasztó
Búcsúzza köszöntő
Mókus fütyös

Fésüs Éva: Őszi dúdoló

Czeglédy Gabriella: Gyülekeznek a fecskék
Őszi vers
Gesztenyebaba

Osvát Erzsébet: Kismadár búcsúja
Útrakelt a nyár

Pákolitz István: Dió

Galambos László: Dió

Tordon Ákos: Ősszel

Magyar népköltés: Őszre - fele van az idő

Weöres Sándor: Marasztalás
Vásár

Barabás Éva: Szilvágombóc

Csoóri Sándor: Dióbél bácsi

Vershallgatás

Lintnerné F. Vilma: A csősz

Kányádi Sándor: Őszelő

Petőfi Sándor: Itt van az ősz,...

Kányádi Sándor: Valami készül

Móra Ferenc: Dióbél Királyfi
Cinege cipője

Mesék

Cinegenaptár
A sárga kicsi kígyó
Kígyós Jancsi
A fehér kígyó
A kígyókirály gyűrűje

Dióbél királykisasszony
Dióbél királyfi

A farkas és a hét kecskegida
A kiskanász meg a farkas
A kiskondás
Kincses bojár
Az állatok nyelvén tudó juhász

Szólások, közmondások, időjósítások

Kígyót melenget a keblén.

Sok fecske ősz jele.

„Szeptemberi meleg éjszakák
Finom bort érlelnek
Ha hidegre fordulnak Máriák,
Savanyúak lesznek.”

Kemény dióba harapott. (nagy feladatra vállalkozott)
Üres dión kocódnak. (semmisségen veszekednek)

„Szürethez készülj, búzát vess.
Szent Mihály azt hagyja,
Orvosság és fűszerszám
Bor, szerelem nincs tiltva.”

„Szent Mihály öltöztet
Szent György vetkőztet.”

„Ha Szent Mihály napján
Még itt van a fecske,
Karácsonyig vígan
Legelhet a kecske.”

Felkőti a kolompot. (hangadó)

Okos, mint a fokos. (ostoba)

Hátul hordja az eszét, mint kondás a botját.
(későn jön rá, mit kellett volna tenni)

„Ha szeptemberben megdördül az ég,
A fák sok virágot hoznak még.”

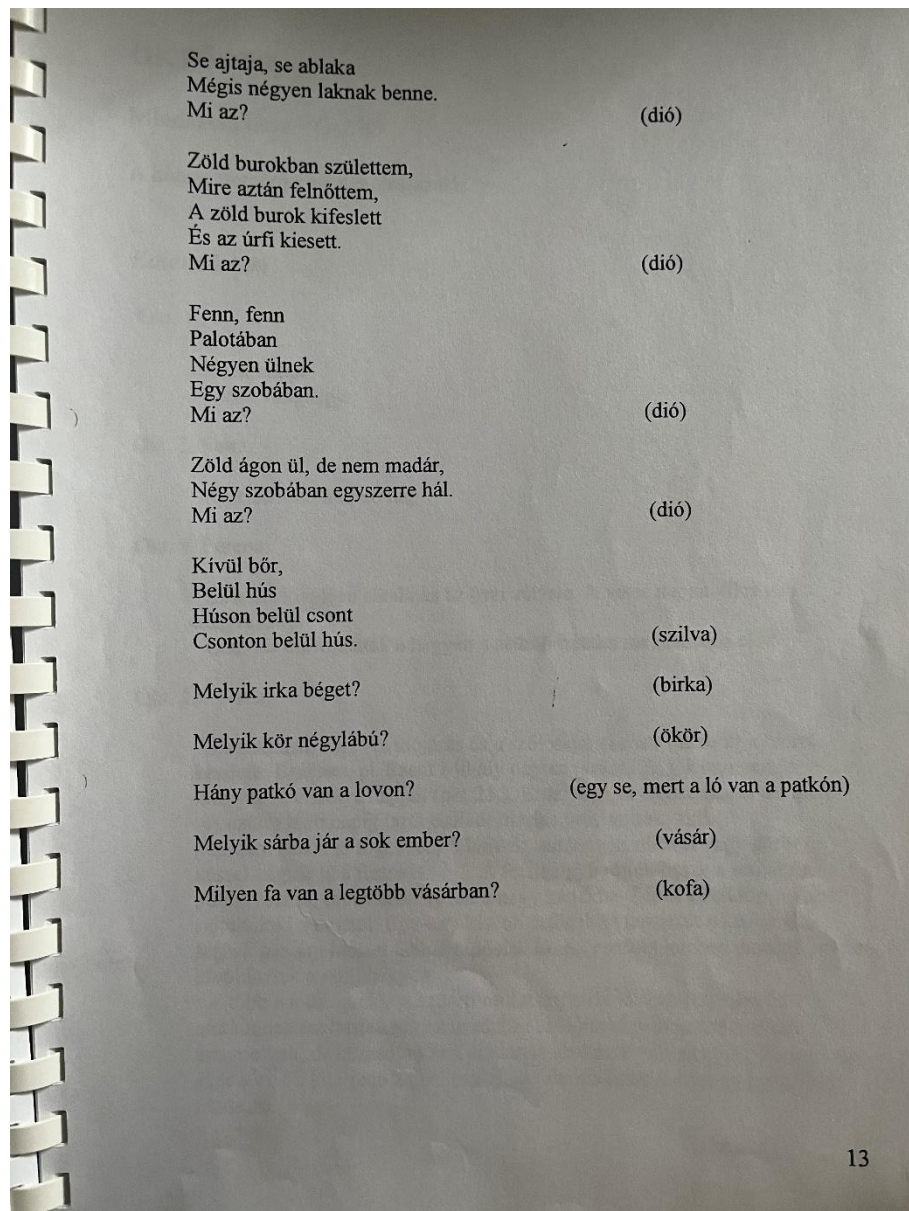
Ha korán lehullanak a falevelek, korán érkezik a tél.
Ha sok a gomba, nagy hó lesz a télen.
Ha a vadludak délre vonulnak hideg lesz, ha viszont északra húznak,
akkor „elvész a tél”.
Ha a varjak napkelte előtt kárognak, rövidesen hideg lesz.
Ha a vadlúd alacsonyan száll, eső jön.
Ha a pásztorok számára farral északnak fordul és borzas a szőre, igen
hideg idő következik.

Találós kérdések

Zöld istállóban
Fekete lovak
Piros szénát esznek. (dinnye)

Se nem eszik,
Se nem iszik,
Kötélen áll mégis húzik. (dinnye)

Háta bársony
Hasa vászon
Szeme pilla
Farka villa
Feje bot.
Mi az? (fecske)

Képek forrása: Aggné és munkatársa: Néphagyomány ápolása az óvodánkban című helyi gyűjtemény, 1998

32. számú melléklet: a 2016/2017- es kiegészítés felépítésének bemutatása:

Jeles napok és ünnepek ősszel

Kisasszony napja

Mihály napja: pásztorünnep

Petra napja

Teréz napja: Szüret, gyümölcsök

Gál napja

Orsolya nap: Zöldségfélék

János napja

Márton napja

Erzsébet napja

Szeptember 29. Mihály napja (az állatok behajtása, vásárok)				
Külső világ tevékeny megismerése, tevékenységek	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Mese, vers, mondóka, Anyanyelvi játékok	Ének, zene, énekes játék, tánc	Mozgás, népi játék
Mihály napi népszokások felelevenítése. Összefüggések keresése az időjárás és a tevékenységek között. A háziállatok felismerése, állatcsaládok megnevezése. Jellemző tulajdonságok szemléltetése. Hasonlóságok és különbözőségek. A háziállatok élőhelye, gondozásuk, táplálkozásuk, hasznuk. Könyvek, képek videók nézése az állatokról. A Falumúzeum állatainak megtekintése. Emlékek felidézése: állatok, istállók, ólak, karámok. Építés: kukoricaszárral, tusával, játék állatok szétválogatása. Az állatok behajtásának eljátszása: állatok, pásztorok, gazda, kutyák. Állatok és pásztorok egymáshoz rendelése: bárány- juhász tehén- gulyás disznó- kanász, kondás ló- csikós. Pásztorviseletekkel ismerkedés könyvekben: ruházat, pásztorbotok, pásztorcipók. Csoportosítások, halmazelemek megszámlálása, több- kevesebb- ugyanannyi, sorszámok. Vásáros játék. Vásárlási szokásokkal, illemszabályokkal ismerkedünk. Vásári hangulatkeltés zenével, énekkel, kiegészítőkkal: kosár, kalap, kendő. Állatos kirakó játékra motiválás.	Háziállatok rajzolása, festése, felületfestése, színezése. Mesékről, versekről, dalokról illusztrációk készítése. Kézimunka: állatok. (ollóvágtat) Bárányok: csigavonallal, fonalterkéssel, vattapamaccsal, papírgyűrűssel, pattogatott kukoricával, kollázs kép, dugónyomat. Állatok mintázása, Barkácsolás őszi termékekből. Origami állatok hajtogatása. Háziállatok terményekkel mozaikolva. Élményábrázolás: kirándulás, vásár. Vásározáshoz percek, kifli, kalács stb. készítése.	Ha valaki vígan él... Te kis juhász... Biri- biri bárány... Kelj fel juhász... Tyúkom mondja... Egerszegi vásárba... Tetőn a nap áll a vásár... Ropogós a sósperec... Gyerekek, gyerekek... Táncoltunk már eleget... Gazdag Erzs: A kecske és a kóró Rónay György: Mond, szereted az állatokat? Orgoványi Anikó: Mihály napi vásár Fésűs Éva: Bundavásár Az aranyszörű bárány A kiskondás Az állatok nyelvén tudó juhász Szókincsbővítés: juhász, kanász, csikós, kondás, vásárfia, stb. Mire gondoltam? (jellemző jegyek felsorolásával) Barchóba játék. Kakukktojás játék. Gyűjtőfogalmak: háziállatok. Mit visz a kishajó? (állathangok utánpótlásával) Állatok kitalálása magánhangzók kiemelésével. Auditív memória: tehén, disznó, bárány, ló, kecske...	Én elmentem... A juhásznak... Megismerni a kanászt... Egy kismalac... Benn a bárány... Bidres, bodros bárány... A karádi faluvégén... Hej, Vargáné... Cirmos cica... Hol jártál báránykám... Szélről legeljetek... Megkötöm lovamat... Paripám csodaszép pejő... Kelj fel juhász... A gazda a rétre megy... Gyí, paci paripa... Gyí, lovam előre... Állathangok CD Különböző hangú furulyákkal ismerkedés: magas- mély hangok. Egyenletes löktetés és ritmuskiemelés botokkal. Botos tánc tanulása.	Állatok a legelőn! futó, fogó játék. (Állatok, pásztor, farkas) Lovacsázás párokban. Kinn a bárány, benn a farkas fuss... Versengések kúszásban, mászásban, csoportoknak állatneveket adva. Mozgássorozatok állathangok utánpótlásával: bárány: guggolás, tehén: térden, kézen támaszkodás, disznó: hason fekvés, ló: állás, kecske: terpeszlés. Futó-, szökdelő játékok: jelre (állatnevek) gyorsulás vagy lassítás, előre vagy hátrafele futás vagy szökdelés.

Képek forrása: Gálné és munkatársai: Téma ajánlás az óvodai népi hagyományok ápolásához (helyi gyűjtemény kiegészítés 2016/2017)

5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott Horváth Natalia, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, Övodapedagógus szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár 2023 év 05 hó 01 nap

Horváth Natalia
Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár 2023 év 05 hó 01 nap

Dr. Hegyesi Zoltán
Belső konzulens

*Kérjük a megfelelő aláírni!